

De Probatis|| Sanctorvm|| Historiis

Partim|| Ex Tomis Aloysii Lipoma-||ni, Doctissimi Episcopi, Partim Etiam||
Ex Egregiis Manuscriptis Codicibvs, Qvarvm permultæ antehàc nunquàm
in lucem prodiêre

Complectens Sanctos Mensivm Novembris Et Decembris

Surius, Laurentius

Coloniae Agrippinae, 1576-

VD16 S 10263

XXIX. [i.e. XXV.]

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77423](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77423)

conspetu Domini cum precibus offerre consueuerant. Cum qua dum per agros pergerent exorantes, repente pluuia tribuebatur, quæ plenè terram fatiare potuisset. Ex qua re patuit, eius anima quid virtutis intus, quid meriti haberet: cuius foris ostensa vestis iram conditoris auerteret.

VITA SANCTI PATRIS NOSTRI ET ARCHIMANDRITÆ MARCELLI, MONASTERII ACOEMETORUM, id est, non dormientium: Authore Simeone Metaphrase, vt habetur 5. Tomo Aloysij Lipomani. Nos capita margini adiecimus.

Decembr. 29.
Cap. 1.

Scripta poterantur plerumque fabulosa & vana

MIHI sapè venit in mētem cogitare, quam de causa Poetæ innumerabiles, alij quidem bella & inimicitias, & quæ ex eis oriuntur calamitates, composuerunt: alij autem omninò fabulosa & aliena, quæ neque ipsis prodesse possunt, quòd attinet ad animæ salutem: neque ijs, qui ea legunt, quibus ipsi composuerunt, vllam præbent vtilitatem. Quid enim iuvat scire, quàm multæ quidem naues è Græcia nauigârunt in Aegyptum: quot autem duces & milites duxerit vnaquæque earum: & quòd alijs quidem maior erat Ajax, Achilles verò erat eo fortior: & quòd Nireus erat omnium forma pulcherimus. Ad equos autem vique, hoc superuacaneū & inane deducere, & eos immortales ceteris esse meliores, Achilles autem equos ipsis præstantiores, & eos immortales dicere & vocales, quàm superuacaneā efficit narrationem, & quàm parùm fide dignum simul & ridiculum efficit scriptorem? Sed illi quidem hæc scribere, & his etiam deteriora, nempe deorum amores, & quas inter se agitârunt seditiones, pugnasque & lites, minimè dubitârunt. Hæc autem quidnam conferunt ad morum honestatem ac moderationem, & animæ vtilitatem: & non potiùs detrimentum afferunt, & vitiorum malas impressiones inculpant in animis eorum, qui versantur in ijs legendis? Mihi enim nihil persuadet inanis labor eorum, qui hæc volunt absurda mitigare, & ea reducunt ad alimenta & partes animæ. Aut enim cum non fuerint, frustra & falso dicuntur: aut, etiamsi fuerint, par est ea potiùs ridere, & odio habere, quàm laudare. Existimo autem boni viri vitam, qui legi Dei vixit conuenienter, dignam esse quæ elaboretur, & literis manderetur: ex qua ipse qui componit, tam sibi quàm alijs potest magnam conciliare vtilitatem: qualis est vita Marcelli admirabilis, qui ortus quidem est ex ciuitate Apamea: ea est autem ciuitas Orientalis, quæ bonis abundat plurimis. Nobili verò loco natus, per se reddidit nobiliorem feriem sui generis. Nam cum iam in ipso flore iuuentutis amisisset parentes, & ætatem ageret iucundissimam, non sicut iuuenis declinauit ad voluptates: neque delectabatur iuuenum consuetudine, æqualis æquali volens placere, vt dicitur: sed in iuuenili corpore, imitabatur canitici prudentiam & vitæ institutionem. Quanquàm ei aderant diuitiæ, quæ sunt materia ad explendas voluptates igni adolescentiæ. Sed nihil horum illum coëgit negligere temperantiam, quæ erat ei chara à pueritia. Sed & orbitas, & atas, & diuitiæ, hæc omnia simul, à profunda vincebatur prudentia. Propter externam verò eruditionem, in magnam venit Antiochiam. Ventitat autem ad quendam, in dicendi facultate pulchrè exercitatum. Ingenij verò celeritas, à vehementi eius studio adiuta, ei breui largitur magna dona sapientiæ.

Sanctorum historię vtilis & fructuosa.
S. Marcelli patria.
Adhuc iuuenis viuere piè & religiosè.

Antiochia dat operam literis.

Cap. 2.

Cōtemptui habet solum patriam.

Postquàm autem externæ sapientiæ visus est sibi habere, quod sufficeret: Neque enim ea erat eius principale studiū, nisi ad hoc, vt externis illis imbutus, dein de initiaretur in ijs, quæ sola sunt sacra mysteria: nempe vera, & quæ ad Deum deducit, sapientia: vite, inquam, institutione, quæ versatur in exercitatione & vera philosophia. Optis autem ei quoquæ erat aliquo ad eam duce. Cum verò eum non præberet, vt ei placebat, Antiochia, cogitauit ire Ephesum, cum audisset in ea esse magnam viroꝝ copiam, qui ad summam virtutem peruenerant. Satim ergò contemptui quidem est habita pulchra Antiochia: despectum autem fuit iucundum solum patriæ, neglecta verò verborum contentiones, & inane ocium, & tota externa illa scena. Diuitia autem

SURIU

q̄ter
Novem
RVIII
5

autem sunt pauperibus opes illæ ingentes & magnificæ, & eum excepit Ephesus nudum alijs omnibus. Cùm sic aduentasset, inuenit sibi conueniens hospitium. Nam vir quidam cum vxore eum accepit hospitio, qui non magis communis mensæ & salis tulerant socij, quàm morum & virtutis, & in omni re moderationis.

Huic autem pulchræ bigæ erat etiam seruus, qui virtutis ratione erat dominis multo venerabilior: cui tanta inerat animi ingenuitas & nobilitas, vt huius dominorum virtutis ille, vt aiunt, esse auctor, & visus sit seruus tam multa dominis bona conciliasset. Cuius & alia quidem multa laudantur, & hoc inter cætera, quòd in monasterijs, quæ erant in ciuitate, portis clauibus rectè clausis, is intempesta nocte, nemine ei apertente, adstabat in medio monachorum canentium. Idque cùm non semel, sed sæpè fieret, euasit manifestum, & de hac re sermo totam impleuit ciuitatem. Huic autem ingenuo, vel vero potius Dei seruo, nomen erat Promotus. Hic ergò Promotus, Marcellus quoque non pauca ad virtutem dedit incitamenta. In hoc enim ab eo ponebatur opera, vt, quæ honesta sunt, vniquè colligeret, & tanquàm ex multis floribus sibi virtutis coronam contexeret. Cum alijs autem bonis, quæ habebat Marcellus, hoc quoque ei inerat, quòd scribebat pulcherrimè. Scribebat ergò, & laborabat manibus: & mercedis, quæ illinc ei suppediabat, partem aliquam consumebat ad vsus corporis: reliquam verò præbebat egentibus. Vnà autem cum misericordia, se rectè quoque gerebat in iustitia. Nam si maior ei soluta esset merces, quàm pro scripturæ opera, ille non sustinebat: sed si quid erat amplius reddebat ei qui dederat. Et sic interdum quidem perseuerabat laborare in scribendo, & sicut aiunt diuina eloquia, opus manuum suarum dirigens: totam autem ferè noctem consumebat in oratione, & per eam cum Deo iucundè loquebatur, & ei vniebatur. Si verò parum quid somno quoque tribueret propter necessitatem corporis, ne hoc quidè erat remissum, sed laboriosum & castigatum. Sic ei vniuersum tempus erat laboribus plenum & certaminibus.

Cùm autem audisset Alexandrum, virum quendam virtute incomparabilem, plenum quidem sapientia, plenum & pastorali sollicitudine & diligentia curaque animarum, ad multorum tunc salutem degere Byzantij, non duxit esse sibi manendum in presentibus: sed desiderans meliorem vitæ institutionem, ad eum venit quam celerimè. Et tunc quidem diuinus Alexander in templo magni martyris. Menæ exercebatur: postea autem in ipso quoque ostio Ponti venerandum statuit monasterium. In quo nouam quidem, sed longè omnium pulcherrimam, legem imposuit, vt hyemotum ad Deum nunquam interrupteretur perpetuitas: sed per vices mutatis ministris, hæc nunquam silens & nunquam conuiescens tribueretur Deo glorificatione. Diuino ergò Alexandro Marcellum, cùm illuc accessisset, bonus commendat Iacobus: qui prius quidem Marcellus fuerat familiaris: cùm venturisset autem ad Alexandrum, erat ei primus inter discipulos. Is verò gaudebat quidem se esse Alexandri discipulum: malè autem eum habebat, quòd non ad ipsum quoque venturaret Marcellus.

Postquam ergò eum vidit venientem, eum lubèter adducit ad magistrum, & Hic est, inquit, o pater, qui nos non persequentes fugiebat, sed potius latebat persequens. Sic diuinus Marcellus fuit Alexandro comendatus, & illius manibus sacrum induitur habitum, tempore quidè Iacobo secundus, moribus autem longè prior. Quam obrè tale quid fertur etià dixisse præceptor, nempe quòd etiamsi Andreas prior securus sit Magistrum, Iohannes tamen eum quoque est assecutus: per hæc alterum quidem vocans Iacobum, per alterum autem Marcellum admirabilem, cùm ambos quidè sciret esse fratres propter virtutem, & eodè tenore simul currere: Marcellum autem assimilaret Iohanni, vt qui esset ipse quoque virgo, & cum doctrina magnâ haberet conjunctionem. Atque inter alios quidem, primas partes obtinuit Iacobus, ipsum verò rursus superauit Marcellus. Erant autem ambo paræque bonum, & quodammodo in vno & eodem corpore fraternitatis locum tenentes oculorum. Quoniam verò eos sic mente purgatos, non oportebat non etiam futurum intueri sicut præsens, non latuit Marcellum mors præceptoris: sed cùm hoc quidem cognouisset, non minùs autem illud quoque præsciuit, quòd futurum erat, vt in eum caderet suffragium, & cùm ipse palceretur, accerseretur ad pascendos alios: hoc utique veritus, nè seni iuuenis imperaret: & simul cùm esset amicus modestiæ, & lætaretur subiectione, nullo consilio recedit è monasterio, apertè, vt aiunt, ad flores. In orbem itaque obibat sanctos, & incolligendis ex vnoquoque bonis, augebat sibi ceram virtutum.

Omnibus suis in pauperes collatis, venit Ephesum. Cap. 3.

Promotus fuit uisus S. Marcelli ad virtutes quas excitat.

S. Marcellus scribendo sibi parat victum.

Psal. 89. Tota ferè nocte orata.

Cap. 4.

Perpetui canuntur hymni in monasterio Alexandri.

Cap. 5. S. Marcellus induit habitum monachi.

Spiritu prophético præuidet futura.

Fugit, nè creetur Abbas.

1142

Cap. 6.

Interim verò dum is viros obibat virtutis studiosos, è vita migrat sacrosanctus Alexander. Cùm is autè excessisset, Marcellus protinus erat in ore omnium, & quoniam non aderat, duplicem afferebat molestiam: & quòd illo tempore abesset, & quòd moriente Alexandro non erat Marcellus, cui post illum credebatur Præfectura. Electus ergò fuit Iohannes vt præset, vir & canis capillis, & prudentia: cui etiam celebratus ille Iacobus propter etatem lubès cessit. Cùm hæc autè sic processissent, Marcellum nequaquam latère potuere. Sed postquam finè acceperunt, & ipse est reuersus, & Iohanni fuit coniunctus, effectus ei manus dextera, & optimè simul ferens onus administrationis: cùm ille quidem propter Præfecturam nihil esset factus in solentior: hic verò esset purus ab omni inuidia, & ei vero amore colligatus. Sic ergò ambos habebat Alexandri monasterium.

Reuertitur post noui Abbatis creationem.

Cap. 7.

Post aliquod autem tempus à Philotheo persuasus Iohannes, recedit quidem ab hoc loco. Venit autem ad quendam locum, ex aquo liberum à turba ciuium, & à difficultate solitudinis. Locus verò est Bythinorum quidem regionis: situs est autem in faucibus maris, cui ex aduerso situm cernitur, quod vocatur Sosthenium. Hoc siue propterea, quòd sit remotum à strepitu, siue propter aliquid aliud, nunc quidè nominabatur Irenæum. cùm Iohannes autè rem ipsam nomen loco dedisset, propter perpetua quæ ad Deum fiunt cantica, in hodiernū vsque diem nominatur monasterium

In monasterio Iohannis perperuus itidem agitur cultus diuinus.

ἀνομιαν, hoc est, Non dormientium. Nam cùm eandem formam, quam Alexander imitatus esset Iohannes, eorum qui per vices caneant, nullo somno interruptam faciebat glorificationem. Cùm huc autem ille sacrū transtulisset monasterium, locum enim ià dono acceperat ab illo, qui prius dictus est Philotheus) dici non potest, quantis officijs & honoribus sibi promerebatur & in suam redigebat potestatem Marcellum, sciens se quidem esse ætate prouectum: illum verò & exercitationem, & doctrinam, & ingenij cura Marcelli fidei erat credita. Nam hunc quoquè Iohannis futurum successorem diuina nouerat prouidentia, & volebat eum pulchrè erudire in ijs, quæ pertinent ad regendum. Hoc verò & alijs quidem indicijs significabatur: hæc autem vel maximè euasit manifestum, quòd ambo eodem die, Iohannes quidem ascendit ad gradum presbyterij, Marcellus autem ad gradum Diaconatus.

Cap. 8.

Non hæc verò solum futurū significabant: sed etiam vir quidam, qui ipse quoquè præerat gregi participi rationis, qui non longè aberat à monasterio Iohannis, cui nomen erat Macedonius, vita autem purissima, & diuina quædam & prophetica anima. Is quoniam non latebat Marcellum, sed & ille videbat videntem, & cùm esset propheta, non ignorabat eum, qui erat similis, & assidue ad eum veniebat. Is prædixit futurum, vt non solum gregi præset, sed simul omnia: quòd scilicet futurus esset clarus propter virtutem, & quòd vniuersam ferè terræ & mare impletura esset eius gloria: quòd multi Græci & barbari ab illius lingua pendentes patriam quidem abiuraturi essent impietatem, Deo autem essent consecrandi: quòd Deus valde in ipso & per ipsum esset glorificandus, & multi filij Dei per illum essent futuri, & digni essent censendi paterna hæreditate. Hæc ille quidem dicebat: an autem effectum sint consecuta, ostendet id, quod est postea consecutum.

Multa Marcellus futura prædicit Macedonius.

Cap. 9.

Insignis S. Marcelli huius militas.

Marcellus verò hæc audiens, quineriam ea quæ audijt faciens, nihil vnquam de se magnum aut mente concepit, aut est locutus: sed hoc potius, quòd cùm alios excelleret, & esset primus, se ipsum existimaret & nominaret omnium vltimum. Id autem ex illo quoquè significatur. Is cùm aliquandò delectaretur sermone senis huius admirabilis, diu quasi quibusdā fruebatur delicijs, & ab illius lingua pendens, non aderat monasterio. Apud monachos, cùm abesset, inciderat iucundissima de eo narratio, & de eo habebantur sermones quidam apud Iohannem. Atque ex monachis quidem ij, qui erant probiores, & alia huius viri admirabantur: quineriam hoc quoquè addebant, quòd à Præfectura se remouisset, & sedem tam facile reliquisset, rem, quæ solet fieri à valde paucis. Improbi autè, & qui ignorabant Marcelli animi magnitudinem, hoc ipsum, quòd fugisset gloriam, dicebant in se habere quandam materiam & occasionem gloriæ cupiditatis. Neque enim cùm liceret Marcello imperare, maluit participare alijs: sed quòd non ignoraret futurum, vt Iohannes ei in honore præferretur, & cum esse, qui erat in hac Præfectura successurus, maluit se fuga subducere, quam videri illi secundum: nec facile sustinere potuit eum esse prælatum.

Cap. 10.

Hæc etsi essent confutatu facilia, accuratius tamen docebit experientia. Iohannes enim

SURIU

gber
Nobis
RVIII
5

enim volens declarare, ad quam profundam venisset Marcellus humilitatem, & persuadere monachis, ne facile condemnarent: Rebus, inquit, ipsis, o filij, committendum est iudicium. cum que nihil aliud dixisset, in animo verfabat redeunti Marcello vilissimum ordinem ministerij, nempe asinorum curam, ei credere. Postquam ergo ille rediit, & hoc quod videbatur maxime ignominiosum, in conspectu omnium iussit præfectus, Marcellus hic manifestum dedit argumentum suæ modestiæ & demissi spiritus. Non solum enim iussu lubens accepit, sed fecit etiam aliquid elegantius. Ad eum enim lubenter dixit se subire hoc onus ministerij, ut id etiam poneret in loco beneficii, & rogare ut datis scriptis sibi caueretur, ut nec, si vellet quidem, posset ab eo recedere. Et non sic dixit quidem, non autem fecit. Neque fecit quidem, sed paruo tempore: sed in factis ipsis visus est longè acrior. Tandiu autem perseverat in hoc ministerio, donec omnes multis precibus supplices ab eo contenderunt, ut eis quidem ignosceret: ab hoc verò seruitio discederet. Absurdum enim esse, talem virum tam vilis subire ministerij, qui gregi rationis compoti dignus erat præfesse.

Vilissimum ministerij ei demandatur.

Re ipsa ostendit lyncerâ animi sui modestiam & humilitatem.

Cap. II. Sic Abbas.

Mira eius in pauperes benignitas.

Matt. 14. Ioan. 6.

Cap. 12.

Pharetrius vir ditissimus & se, & filios, & res suas deo consecrat.

Cap. 13.

Gen. 2.

Multa monasteria imitantur perpetuo diuinâ promerendâ laude diuina.

Non multum temporis intercessit, & Iohannes ipse, qui monasterio præerat, migravit ad Dominum: statimque D. Marcellus fratrum suscipit Præfecturam, & charissimum radij quales & quanti in eo essent, omnibus euasere manifesti. Sed quidnam eius quis ipsa primùm fuerit admiratus, insignem ne eius in pauperes misericordiam, an, quæ propter eam facta sunt, miracula? qui sic quidem communia (nihil enim habebat proprium) consumebat, ut videretur paulopost & ipse, & monachi, redigendi ad egestatem. Tam abundè autem assiduè suppeditabat, ut non minus, quam quod fecit Dominus, conspiceretur etiam in seruo fieri. Quomodo enim plures quam quinque panes, & duo pisces, aluerunt multitudinè hominum ad satietatem: ita nunc quoque paucis quotidie alebatur multitudo egentium: & ea rursus eis minimè deficiebant. Sed hæc quidem ita se habebant. Quemadmodum autem ex rebus difficilissimis, & quarum nullus sperabatur exitus, à superis ei data sit solutio, & quæ ei dicta sunt, finem acceperint, par est paucis dicere.

Auctus quidem erat ei grex quotidianis accessionibus: & multitudine quotidie dilatatus, efficiebat pecoribus arctâ habitationem. Opus ergo erat Pastori, maiori quidem atri: maiori autem domo orationis, maiori & alimento, & reliquo sumptibus, qui collecti fuerant. Ille autem tunc quidem vel maximè omnia exhauserat in egentes. Erat verò ei opus pluribus sumptibus, & maximè ad tantam virorum multitudinem. Fecerunt autem hæc Deo curæ: & rem, ut solet, traducit ad abundantiam. Erat enim quidam Pharetrius, optimus ex optimis, & longè ditissimus. Is cum acrem quandam concupisset amorè eius, quæ est ex Deo, philosophiæ, secum acceptis illis suis ingentibus diuitijs, & filijs adhuc teneris, venit ad Marcellum: & omnia simul, nempe & pecunias, & filios, & seipsum, Deo consecrat: seipsum quidem & filios sacra veste induens monastica, opes autem conuertens ad vsum monasterij. Et primùm quidem sacram domum orationis eis & latiore, & excelso, & ita, ut nunc se habet, cõstruxit: ut & multitudo colligeretur, & in nullas redacta angustias, opus Dei perageret. Deinde reliqua omnia, fratrum domos, andrones, tam qui peregrinos, quam qui agrotos excipiebant: & ad summam, domos, alias quidem quæ laborabant & ruinam minabantur, renouauit: alias autem magnificè excitauit: & aliorum omnium, quæ huiusmodi vitæ communi opus erant, præbuit abundantiam.

Hæc quidem ita se habebat: magno autem Marcello grex in dies crescebat, & augmentum accipiebat. Omnes enim attrahebat illius Siren, nempe sua oratio, coniuncta cum vita purissima. Porrò autem cum etiam credidisset salem diuinum esse factum eum, qui ei parebat, gregem, eos mittebat, ut alios quoque diuino sale implerent & voluptate. Et quomodo ex magna Edem quatuor dicunt manare fluuios: ita etiam ex Marcelli tabernaculo cœpit per vniuersum ferè orbem terræ profundi purum & iucundissimum & salutare fluentum, illa, inquam, accuratissima vitæ, quæ ab eo agebatur, imitatio. Præterea autem supernarum potestatum ministerij, quod nullo somno interruptur, zelus, cum hinc cœpisset initium, venit ad primam & vrbium reginam. Deinde ad alia quoque loca transit imitatio. Et siue quis templa extruere, aut monasteria, siue aliquid aliud sacrum faciebat, à Marcello etiam accipiebat curatores & duces. Sic monasteriorum & templorum, quæ erant vbique, per suos discipulos communis extructor fuit, & communis curator. Persuasum enim habebant, qui hæc ab illo quærebant, non solum se fore illius doctrinæ participes, sed etiã quandam

Eius filij
monasterijs
preficiuntur.

quandam gratiam & sanctificationem ab illo etiam ad eos esse venturam, quomodo qui sunt sacrarum aquarum participes. Ei vero, cum hac ageret, dolore & voluptate distrahebatur animus. Nam ut pater amans filiorum, cum ei auferrentur filij, dolore afficiebatur. Ut qui autem seruator multorum, & per illos multis esset vilis, laetus eos emittebat: tum etiam, quod illius quidem secundum Deum filij, aliorum patres: eorum autem oues, fuerunt pastores aliorum.

Cap. 14.

Neque tamen temere ac leuiter emittebat discipulos: sed cum eos prius multis confirmasset sermonibus, & Deum testem in eos inuocasset, quod neque mores dissoluerent, neque habitum mutarent, nec de accurata ac perfecta viuendi ratione aliquid remitterent: sed & illi mores, qui erant ab initio, tanquam legem perpetuam conseruarent, & maxime concinne & per omnia optime compositam viuendi formam, alijs cause essent. Illi autem que ab illo acceperant munera & mandata, tam pulchre conseruauerunt, ut, quod ipse illis, hoc ipsi essent alijs, & per omnem fere terram & mare hac bona sementis ab eis distribuere. Sed de illius quidem viuendi ratione, & preterea de eius insigni gloria propter virtutem, & quod omnium maxime eam fugiens, longe magis suae famae celebritate impleuit omnem terram, & preterea de eius solertia, de humanitate, de eorum, qui vbi que erant, cura & solitudine. De his, inquam, omnibus veluti quaedam solum indicia & vestigia significauit oratio. Vult autem pauca quoque ex eius miraculis in medium adducere, & non iniucundam cum vtilitate narrationem largiri pijs auribus.

Quo plus
fugit gloria
S. Marcellus,
eo fit celebrior.

Cap. 15.

Quidam tres Episcopi, qui fuerant apud hostes captiui, & modo liberati erant calamitate, accedunt ad Marcellum, & rogant, ut daret, quod eis ad reficiendum erat necessarium. Ille autem cum & eorum curam gessisset, & eam, quam sperabant, dedisset eis consolationem, ipsique, quoniam multum temporis praterierat, vniquisque domus suae & Ecclesiae meminerant, eis abunde suppeditat viaticum. Viaticum vero erat aurum: & iubet eum, qui impensis praeerat, (erat autem ei nomen Iulianus) auro donatos Episcopos emittere. Is vero ex decem, quos tunc habebat, lateribus, solum tor affert, quot erant viri numero. Magnus autem ille (nihil enim cum ex ijs, quae erant, latebat) iubet, ut citra vllam parcitatem det omnia. Sed ille ne sic quidem se pure gessit. Sed cum dedisset nouem, vnum detinebat, volens vti que fungit officio boni oeconomi, ut ijs, qui, ut solebant, veniebant, pauperibus aliquid haberet quod daret. Quid ergo accidit, & quomodo vtrunque docetur Iulianus, neque de futuro esse sollicitum, nec existimare, magnum Marcellum aliquid latere eorum, quae sunt? Venit ad Marcellum homo quidam morus a superioribus, & donat eum nonaginta talentis. Ille autem cum qui susceperat dispensationem, arguens, ut par erat, ut qui non recte esset vsus dispensatione: Ecce, inquit, o parce, quis sit exitus tuae partitionis. effecisti enim, ut totis decem talentis nobis minor esset, quam erat futura donatio. Cum enim essemus accepturi decuplum eorum quae dedimus, propter ea quod vnum dare noluisti, ijs quae preterea accepturi eramus, decem priuati sumus. Sed hoc quidem fortasse fuerit euidens argumentum, non solum quod prauideret, sed etiam quod non oporteat esse sollicitum de futuro, & quod magna esset eius in egenos benignitas.

Liberalitas
eius in tres
Episcopos.

Obiurgat
oeconomi
sui tenacitatem.

Cap. 16.

Quoniam autem de prophético eius dono parum quid significauimus, tempus est, ut bibamus etiam de fonte curationum. Quidam ex monachis nomine quidem Elpidius: morbo autem erat implicatus, qui omnem spem superabat. nam totum quidem os eius graue vlcus depascebat: tota vero ea pars, quae lingua subest, habebat ingentem, qui excreuerat, carnis tumorem: quod quidem ei reddebat mutum & inane instrumentum. & hoc accedebat intolerabilibus illius doloribus, quod nec ipsos quidem dolores posset enunciare. Ambo autem haec, vlcus, inquam, & tumor, cum probrum etiam & dedecus accepissent, efficiebant ut mors esset ei optanda. Hic ergo cum accedente aliquando sancto, toto pectore ingemisset, & vix esset locutus, tantum dixit: Hei mihi, me nunc despicit magister. Ille autem tantum aberat, ut despiceret, ut statim commotus sit ad preces, & clementiae lachrymas ex oculis miserit. Deinde cum tumorem & vlcus tetigisset, hoc quidem sanat, illum vero facit euanescere: & os ei purum reddit & mundum, & aptum ut alioqui loqueretur absque vilo impedimento, & esset ei vtilis instrumentum ad agendas gratias.

Cap. 17.

Quidam alius monachus, nomine Stephanus, qui secundum naturam quidem admit-

SURIU

gber
Nobis
RVIII
5

admittebat alimentum: vt id autem per naturalem exitum procederet, hoc minimè habebat: extremis cruciatur doloribus. Cùm ars autem medendi ea in re diu esset verifata, dolores quidem augebat vulnerum acerbitate: quæ verò sunt apud eos elateria & purgationes, probabat esse inania, studiumque & operam frustra in eis consumi. Cùm ergò videretur malum inexpugnabile, & non multum abesset, quin si diffrum peretur, id renunciant Marcello. Ille autem precatus quidem est, sicut conuenerat: cùm verò venisset ad laborantem, partim quidem ventrem manu tangens, partim autem dorsum, tanquam propellens, & ad inferiores partes agens materiam, illi quidem concessit progressum, qui est secundum naturam: viro autem, vt ea liberaretur, & vitam ageret sine molestia.

Alii periculosè laborantem curat.

Potrò autem is quoque, qui paulò antè dictus est Iulianus, qui conuictus fuit non rectè dispensare, sicut prius donum perspicacitatis, ita etiam Marcelli curationum donum fuit expertus. Nam is quoque morbo laborabat, qui & medicina, & omni precatione erat, vt ille putabat, superior, & citra vllam dubitationem mortem minitabatur. Accersitum autem rogat adesse Marcellum, non vt acciperet curationem, (nam hoc ne sperabat quidem) sed vt ei decedenti preces concederet viatici. Ille verò cùm accessisset, primum quidem eius medetur animæ: Nè, inquit, o fili, tam humiliter & abiectè & tam humano more de Deo sentias, neque rebus nostris metiaris res illius. Nam nostrum quidem aliquis, hoc quidem forsasè potest, illud verò minimè: Deus autem omnibus & magnis & paruis ex æquo est potentior. Quomodò ergò nos quidem paulò antè pusillum & sordidum animum, Deus verò suam ostendit munificentiam: ita etiam in morbo existima, illum præclare, vt Deum decet, omnia & magna virtute facere: qui etiam nobis data venia incredulitatis, largietur salutem. Cùm sic dixisset, animæ curationem corporis quoque sanitas est consecuta. adò vt postea cùm non tam temerè vixisset, sed vt cum decet, qui est Dei amicus, fuerit sacerdos, dignus Marcelli doctrina & sacerdotio. Sed quale est hoc, quod sequitur? quàm est incredulis quidem valde terribile, apud fideles autem in magna habetur admiratione?

Cap. 18.

Vir quidam, qui laborabat morbo sectæ Samaritanorum, laborabat corporis morbo immedicabili. In eius enim corpore erat enatum vulnus. Vnguenta autem, & medicamenta, & quæcunque ab arte adhibebantur, conuincebantur nihil posse. Ad extremam itaque spem adspexit Marcellum: & cùm ad eum venisset, statim cum eo egit precibus. Ille autem, & quisnam esset, rogauit, & vnde, & quam ei esset religio. Omnino verò hæc non fecisset, nisi ad eius adspexisset animam. Cùm ille autem dixisset, se quidem esse Samaritanum: polliceretur verò, quòd si morbo liberaretur, & protinus suam mutaret opinionem, & ad Christianorum lubens accederet sententiam: precatur senex, & preces consequitur sanitas. Cùm ergò statim edidisset confessionem, & viam rectam esset ingressus, nondum quatuor diebus præteritis, statim ad priorem reuertitur falsam religionem, Canis, aiunt, ad vomitum. Quomodò autem fidei rectitudine curatio corporis, ita vitiosa fide morbus est accensus. Hæc verò nequaquam latebant Marcellum: sed cùm rursus ad ipsum redisset Samaritanus, ei quidem exprobrat mutationem: rursus autem ignoscens, morbo medetur. Cùm verò iam bis & tèt & sapius, corporis quidem morbus cessasset, reuersus autem esset morbus animæ, & illum rursus reuocasset, Christus est, inquit, qui te curat, non ego. Tua verò de opinione pacta conuenta, non mecum, sed cum illo fieri existima, quem nemo latere potest, neque decipere. Omni ergò deposita fraude & impostura, puram illi confitere religionem, & certò scias fore, vt purè carnis sequatur curatio. Cùm autem ille infelix & amens dixisset, se, quicquid accidisset, nunquam posse patriam relinquere religionem, ipse quidem abiit nihil locutus: Ille verò infelix cùm parum processisset à monasterio, & violentius morbus eum esset aggressus, duplici, pro dolor, morte moritur, nempe carnis & animæ. Hæc cùm magnus ille audiuisset, & lachrymas emisit, rem esse luctu dignam arbitratus: & hoc solum dixit, Non tentabis Dominum Deum tuum: tanquam propter illum dans præceptum omnibus.

Item alium restituit, nihil minus sperantem.

Cap. 19.

Iudæum sanat, isque credit in Christum. Redit mox ad vomitum, & morbus redit: idque crebro fit.

Perfidus Iudæus miserè perit. Deut. 6.

Nobis autem conuertenda est hæc oratio ad aliam fidelis hominis curationem, quæ re fuit celerrima, ita etiam iucundissima. Quidam nomine Cyrus, prius quidem corpore robustus, & ad pugilatum valde bonus, postea autem inter monachos quoque admirabilis: hic ergò cùm paulò antè subisset monachatum, tanquam alius Iob,

Cap. 20.

Iob 2.

malo ulcere percutitur à maligno. Totum enim eius dorsum graui ferit vulnere. Id autem desuper à collo incipiens, & carnem totam depascens deperdidit, & quæ sub ea erant, ossa purè nudauit. Acres verò, & qui verbis exprimi nequeunt, dolores hominem penetrantes, neque rectum stare, nec accumbere, sed neque sedere sinebant sine cruciatiu. Hic ergò, omnibus & medicis & artibus præteritis, ad Marcellum solum, & per illum ad Deum confugit, & ab eo petit curationem. Ille autem cum manus & mentem statim in altum sustulisset, & vt solitus erat, orasset, deinde manu vlcus tractans : O vir optime, inquit, te quidem ab his non oportet superari. Neque enim cum, qui pugnat cum ijs, qui non sunt adspectabiles, oportet gerere curam carnis. Sed confide. Nam si tibi altissimum posueris refugium, fugiet hæc plaga à tuo tabernaculo. Dicitum fuerat, & omnia simul protinus videbantur, ossa, carnes, pellis, illa quidem tecta, hæc verò repleta : pellis autem extensa : doloresque cessauerant : adeò vt in eo propemodum impletum fuerit sacrum prædictum Ezechielis : Adspexi, & ecce super ea nerui & carnes nascebantur : & pellis super ea ascendebat.

Repentina
curatio mor-
bi immedi-
cabilis.
Ezech. 37.

Cap. 21.

Quòd autem non solum præfens hic vir diuinus, sed etiam absens similiter faciebat miracula, declarabit id quod sequitur. Cuidam viro, Eugenio quidem nomine, Diacono autem sacra autoritate, vxor parturiebat. Cum verò adesset tempus partus, vehemens eam inuasit febris. Atque erant quidem acres dolores, febris autem violèta. ociosis itaque esse obstetricibus licebat & medicis, & vna spes deinceps erat Marcellus. Et sanctus quidem orabat : Eugenius autem eius pedes prænsabat, qui ei omnia simul dicit, partum, inflammationem, super nouacula, vt aiunt, actem stare mulierem. Quid deinde? Cum panem benedixisset magnus ille Marcellus, ei donat, & iubet eum poni supra pectus mulieris. Ille verò fecit, quod ei imperatum fuerat : & protinus infans egreditur ex vtero, & febris è corpore. Illa autem tanquam ex fossa aliqua aut ex inferis esset reuersa, Vbi est, inquit, qui mihi adfuit monachus, & me curauit? Vbi est, inquit, qui meam animam extraxit ab inferis? Cum autem interrogaretur, quisnam & quali forma is esset, statim omnia retulit, figuram, capillos, vestem, formam, & omnia descripsit oratione : adeò, vt vel ij, quinon erant admodum sapientes, intelligerent illum ipsum esse Marcellum admirabilem. Atque illa quidem ex Marcello vel absente tantum fructum est consecuta, vt per ipsum & vixerit & pepererit.

Obserua-
vim panis
benedicti.

Cap. 22.
Eudoxij cu-
ratio.

Quid verò Eudoxius, qui ipse quoque non paruus, & non parua est consecutus, nec eiusmodi, vt sint leuiter consideranda? Sed fuit ille quidem vir, qui se exercebat : sed erat ei totum corpus relaxatum, & solute erant omnes eius compages : precibus autem & lachrymis magni Marcelli, & adstricta fuit membrorum solutio : & quod est longè maius, qui paulò antè iacebat in lecto, missus est vt seruiret alijs. Quòd verò Angeli quoque simul erant cum Marcello, & maximè cum ad preces accederet, declarabant quæ mox sequuntur. Quidam Sergius, qui ipse quoque præerat regi capaci rationis, & ad flumē habitabat Euphratem, illuc quoque fama veniente de Marcello, efficitur ardens amator illius virtutis. Cum autem fama illius magis cresceret, ad eius quoque conspectum venire desiderat. Itaque postquam venit, & rem ipsam experiètia inuenit esse fama maiorem, precatus est ipse quoque cum Marcello, stante ad orationem. Cum ergò ille inclinaret caput, & genua flecteret, ille quidem iacebat : hic verò videt illum admirabile, duos quosdam veste candidos, forma verò coruscantes, Angelos scilicet vtrinque stantes, & eum humo tollere & subleuare. Atque statim quidem vultus eius luce tanquam fulgure est illustratus : admiratione autem percussus fuit eius animus, voxque est ei ablata, & manabat sudore : & propemodum deductus est ad mortem : adeò vt qui aderant, nihil ex ijs quæ ille videbat, videntes, mirarentur & dubitarent, & virum interrogarent cum stupore. Cum autem audissent, non minus quidè admirati sunt Marcellum propter suam in Deum fiduriam : Deum verò, propter ineffabilem charitatem in homines.

Viso Sergij
Abbatis cir-
ca S. Mar-
cellum.

Cap. 23.

Ex his & similibus tantus fuit omnium amor in Marcellum cum admiratione, vt instar rei alicuius diuinæ, per eius nomen iusiurandum conciperent, non solum alij, sed etiam primi ex ijs, qui se exercebant : & vel illum solum videre, magnum esse ducebant, & de quo esset acriter contendendum. Cum ab Eliseo aliquando, qui monasterio, quod erat in Dessà, præerat, & virtutis magnam ducebat rationem, ex Marcelli discipulis fuisset quidam hospitio acceptus, (erat autem ei nomen Petrus) hic ergò postquam deductus fuit ad sermonem, & multum versatus est in laudando magi-

SURIU

gber
Nobis

RVII

5

magistro suo apud Elifeum: Superuacaneum est, inquit Elifeus, ô frater, de Marcello apud nos producere orationem. Nam ego horum tibi ero testis idoneus etiam apud alios: qui de eo multum Deum precatus, & eius virtutis noui altitudinem, & animi motiones: quinetiam ipsam formam eius corporis. Cum hæc audisset Petrus & miratus fuisset, reuersus est: & sancto omnia narrauit, rem quidem faciens importunam & molestam ei, qui à gloria captanda adeo erat alienus: narrauit tamen. Narrationi autem intererat etiam quidam Pontifex, sed inops & egenus rerum necessariorum. Atque magnus quidem Marcellus, qui laudes non minus ægrè ferebat, quam probra, sinit quidem cursum eius orationis: petit autem, cum sciret eum habere, ut det ei mutuo duos aureos, ut pauca elargiatur pauperi. Ille verò cum esset valde parcus, eos dare recusauit. At non longo ab hinc tempore, inquit magnus, nec ipsum tibi corpus remanebit: sed id quidem sepulcrum, aurum autem accipiet commune monasterij. Nondum duo dies præterierant, & ille quidem vitam finijt, pecunias verò accepit commune. Atque multa quidem fortasse coniecerint homines, in multis autem etiam aberrauerint, si hoc tentent querere, cuiusnam quidem aequalis, quoniam autem inferior, & quoniam superior fuerit sanctus. Deus verò ne hoc quidem reliquit obscurum. Quomodo autem, ijs qui volunt, iam significabit oratio.

Elifeus Abbas diuinitus discit & virtutes S. Marcelli, & formam corporis.

Prædicat quidam potestati suam mortem.

Est quædam ciuitas, quæ nomen accepit à Pompeio: incolitur autem ad Pontum Euxinum. In ea vir quidam præfuit monasterio, nomine quidem Gaudiolus, plenus autem diuino spiritu & repletus gratijs. Cum eo propter aliquod negotium congressus Thalassius, (erat verò hic quoque vnus ex magni Marcelli discipulis) hic ergo cum aliquando vidisset Gaudiolum, iuste quidem, irascentem tamen in aliquos sui gregijs, & cum prius resisissent, reuertentes ipsos non admittentem, petijt utmitterentur: & exemplum dedit, quod erat propinquum, Marcelli mansuetudinem. Is autem eistatim dixit: O vir præclare, non est idem Gaudiolus, quod Marcellus: sed quantum interfit, hinc scies. Nam cum Mosem posueris, ei etiam oppone Marcellum. Deus enim mihi ostendit euidentissimè, quòd quæcunque legislatori, ea etiam inspirauit Marcello.

Cap. 24.

Gaudiolo Abbati à Deo reuelatur S. Marcelli excellentis virtus.

Nos verò alia quoque adijciamus: non ut virum ex his redè videamus, sed nè pulcherrimis priuemur narrationibus. Quidam discipuli ab eo aliquando missi ad Euxinum, retrò nauigare statuerunt. Cum autem, vbi à terra soluisent, nocte tota fretum fecissent, defessi priusquam mare transisissent, appellunt in quendam locum valde aperum, & in quo nauibus nullus erat portus, nec fida statio: cumque ventus spirasset vehementius, fieri non poterat, ut salui essent. Atque illos quidem somnus opprimijt: ille autem apparet vni eorum dormienti. Paret is visioni, parent etiam reliqui: soluant nauem, à loco illo recedunt, in ostium ponti nauigant: & cum in tuto essent, caligo occupat aërem, & procella pontum furore agitat, & ita insurgunt fluctus, & mare conturbatur, & naues obruuntur, ut aër quidem fletibus, mare autem esset impletum naufragijs. Alij aliàs mittebantur ad Orientem, & Marcelli adiuti precibus, tunc quidem nauigârunt: cum verò visum eis esset reuerti, in terram appulerunt: & alios quidem sanos accepit ciuitas Ancyra: Paulum autem vnum ex his, grauis morbus inuasit. Comitibus autem illum quidem ægrotantem relinquere erat impium: ut eum verò secum ducerent, fieri non poterat: ut illi autem rursus cum eo manerent, erat valde difficile. Ille valde suspirans & eiulans, Vbi sunt, inquit, ô pater Marcelle, tuæ preces? Nam tu quidem me Deo commendasti, ego autem iam pereo. Neque hoc quidem mihi graue, etsi sit graue, sed quòd extra tuum gregem, & procul à meis fratribus. Hæc ille quidem dixit Ancyre cum lachrymis: ille verò cum esset in monasterio, audiuit: & statim Paulus quidem conualuit: magnus autem Marcellus accessit Cæsario, iussit horam signari: Vnus, dicens, ex fratribus, qui est procul à nobis, & est graui morbo oppressus, asserit se nihil accepisse utilitatis ex mea ad Dominum commendatione. Sed propè est Dominus omnibus, qui eum inuocant in veritate, & eorum, qui ipsum timent, faciet voluntatem, & eorum preces exaudiet, & eis dabit salutem. Hæc is quidem descripsit: ille verò conualuit, & reuersus est. Omissa est autem scriptura, & eadem hora inuentum est, Paulum conualuisse Ancyre, & Cæsarium scripsisse in monasterio.

Cap. 25.

S. Marcellus apparet cuidam in somnis.

Sanat Paulum monachum infirmitate laborantem, absens.

Psal. 144.

Cap. 26.

Ingens famel.

Deus aliquando terram vexabat fame, eaque fame, qua nescio an villa vnquam fuerit deterior. Monasterij autem horrei Præfectus Malchus, qui frumentum suppetabat

D d d d 4 ditabat

ditabat pistoribus, postquam vniuersum ferè consumptum fuerat, (sufficiebat enim ne ad totos quidem decem dies, & necessè erat fame perire monachos) accedit ad præclarum Marcellum, & ei renunciat frumentum esse consumptum. A quo audiuit, vt faceret quæ consueuerat, & hoc ei nulli esset curæ. Ille arbitratus eum sperare alicundè soluendam esse inopiam, absque vlla sollicitudine suppeditauit sicut consueuerat. Quinque deinceps dies præterierunt: & cum nihil euenisset eorum quæ sperabat, rursus dicit, & ei causam reuocat in memoriam. Audit verò eadem. Postquam autè ad alios quoquè duos consumpsit, & non multum abesse videretur, quin esset vniuersum consumptum, ille quidem rursus accedit conturbatus: Marcellus verò statim accedens ad horreum, parturiens id statim implet, & incipit parere: & quod est admirabile, & omnem superat rationem, quandiu dictus quidem Malchus metiebatur, frumentum videbatur diminui, & minari futuram mox egestatem. Cum autem postridè ingrederetur, eadem magnitudo erat & idem cumulus: & apparebat perindè, ac si ne parum quid ablatum esset pridè. Quòd verò hæc non essent deceptio oculorum, fidem facit tempus. Tandiu enim frumenti fuit hoc admirabile augmentum & acceptio, quandiu mansit grauis illa & infinita fames. Sed his quidem ostenditur, sanctum & nutrisse viuos, & conseruasse eos, qui erant in periculo. Quem admodum autem se gesserit sanctus in excitandis mortuis, & fugandis demonibus, statim dicitur.

Miro modo vir sanctus auget frumentum.

Cap. 27.

Ægrotabat quidam, & in lecto decumbens, nomine Paulus, habitu monachus. Is cum extremum iam duceret spiritum, mittit ad sanctum, & rogat vt veniat. Postquam autem, via confecta, qui missus fuerat, venit ad monasterium, & fuit coram magno Marcello, quoniam ille tunc de rebus diserebat grauibus, & de sacris tractabat dogmatibus, contendens cum Antistite Chalcedonis, & qui missus fuerat, est reuersus, & qui ægrotabat, erat mortuus. Cum ergo iam peracta essent, quæ sunt mortuo, & paratus esset ad efferendum, (hoc autem non alia de causa pronisum fuerat à superis, quam vt maiorem casum, & maius miraculum, & Marcelli virtutè maiorem ostenderet) vbi factus fuit diseredendi finis, venit ad ægrotum: & cum illum vidisset mortuum, & iam paratum ad efferendum, motus quidem est animo, & ex eius genis fluebant lachrymæ: neque remisit tamen suam ad Deum fiduciam: sed cum manus simul & oculos & animam ad eum sustulisset, est aliquandiu precarus. Deindè non septies quidem inspirat, sicut olim zelator Elias: sed solum manum imponit mortuo.

Tractat vir sanctus de sacris dogmatibus cum Episcopo Chalcedonensi.

3. Reg. 18.

Qui autem aderant, aliàs eum velle putantes, & non vt mortuum tentare, dicunt: Est mortuus. Simulatquè verò illi hoc dixerunt, surrexit mortuus: vidensque ostensus est & loquens, & eorum, quæ illic erant, meminist spectaculorum. Sic ille, qui, si audendum sit dicere, vel Sole clarior apparuerat, nolebat, quòd ad se attinebat, multis apertum fieri miraculum: sed & ei qui surrexerat, & ijs qui adspexerant, sicut meus Iesus, præcipit silentium; tantum adferens studium fugiendæ gloriæ, quæ est ab hominibus, quantam ipse erat à Deo consecuturus. Quocirca nec permisit vt lateret id, quod factum fuerat, is qui gloria semper circumdat eos, qui ipsum glorificare voluerunt. Nam qui ea suis oculis adspexerant, eius iussa parum curantes, cum nec velent celare, nec alijs tantum bonum inuidere, ea quæ viderant, ad multorum aures transmittunt: nec hoc ipsum quidem celantes, quòd cum rem tam magnam fecisset, eos iusserat silere.

Mortuum excitat, iuberis habere re tacita.

Mar. 1.

1. Reg. 2.

Cap. 28.

Oportet autè eius quoquè virtutem ostendere aduersus demones. Attulerunt ad eum aliquandò quatuor simul demoniacos, quos sauisissimi & pessimi inuaserant demones. Et ille quidem precari: illi autem statim cœperunt insanire. Atque primum quidem in eum loquebantur blasphema, & homines vehementer cõturbabant. Deindè cum preces magis vigerent & inualescerent, illi etsi non viderentur plagas accipientes, dolores in publicum proferunt, & clamare incipiunt: Iube nos exire, quoniam in nos accepisti potestatem: insidiosè quidem illi hoc & malignè, etenim ostendent hæc, quæ deinceps sequuntur. Cum itaque intellexisset insidias magnus Marcellus, neque conuersus est ad id, quod dictum fuerat, neque eos increpauit: sed ad calum solum intuens, perseverabat in oratione: & nihil aliud quam, Serua tuum signeturum, ô Christe, diu rogans dicebat. Et illi quidem rursus rogabant, vt iuberet: ille autem non obtemperabat, sed in eos diuinam virtutè inuocabat: sicque expulsi sunt, & vni simul liberati sunt à plaga. Cum autem causam rogarent, qui tunc aderant, cur demonibus se cessuros confitentibus ab initio nihil præcepit, ille respondit: Quoniam dicent.

Quatuor demoniacos sanat.

SURIU

q. ber
10 ber
RVIII
5

dicentes me in eos accepisse potestatem, non aliud agebant, quam quod vanæ gloriae laqueis me conabantur implicare. Et illorum quidem quatuor virorum res ita se habuerunt. Paulò post autem Lazarus quoque quidam, qui corripiebatur furore demoniaco, & linguam diu ore exertam & pedentem habebat, sicut canes, & spumã deinde expuebat, eandem quoque consecutus fuit curationem. Nam cum primùm cum sanctus benignis vidit oculis, & precatus est ei suã plagã curationem, statim confectus est sanus, & liberatus est à demone, qui eum occupabat. Et quid opus est illius cuncta dicere? Facilius enim est stellas numerare, aut maris fluctus metiri, aut aliquid aliud aggredi, quod fieri non potest, quam illius res omnes inuenire. Verum enim uerò pauca quedam de illius etiam moribus adducenda sunt in medium, ut sciamus, quòd à quo hæc gerebantur, illa quoque ei omninò debebantur: & simul quæ in longum producit oratio, varietate vitabit fatietatem.

Hic magnus Marcellus cum alijs bonis quæ habebat, sanctorum quoque reliquiarum tenebatur magno & vehementi amore, eas existimans esse dona cælestia, & reuerã plurimi faciendã: & qui aliquid tale ad eum deferbat, appellabatur seruator & benefactor, & videbatur esse missus ex ipsis cælis. Deus itaque, qui in hoc prompto & alacri animi studio ei opem ferebat, multos ex multis locis adducebat, qui hunc eius amorem consolarentur, & dona quæ erant maximè optanda, offerebant ei tanquam amico: partim quidem ex Persis, partim autem ex Illyrico, partim ex ijs, quæ erant ubique, regionibus. Ille verò quemadmodum, & cum quanta sua delectatione, & cum quanto honore & reuerentia ea excipiebat: simul quidem hinc ostendens suum amorem in communem Dominum, eorumque mortem laudans & beatam prædicans, & similem, si fieri potuisset, cupiens consummationem. Quale autem esset eius desiderium sciens Deus, & volens ei gratificari, ei sæpè prius ostendit, & prius significauit, hoc aut illo die venturum aliquem, qui ei sit allaturus ea, quæ desiderat. Ille verò & ipse se præparabat, & curabat ut esset totus eius grex paratus, & itã vehementi ardenti que motu cordis, & supinis, ut aiunt, manibus preciosas suscipiebat reliquias. Verum enim uerò ne hoc quidem æquum est prætermittere. Ad eum venit aliquando quispiam, & quasdam ei sacras tradidit reliquias, dicens eas esse martyris Vrsicini. Ille autem magnificè quidem eas excepit, & consuetum eis festum celebrauit. Cum verò staret ad preces nocturnas, talis eum subijt cogitatio, nè qui hoc donum ei attulerat, de eo esset mentitus, & non essent reliquiæ martyris Vrsicini. Simulatque hæc cogitauit, quidam ex ijs, qui vnã cum eo fungebantur officio, tanquam à Deo afflatus accurrens: Nè temerè, inquit, o pater, dubites. Magni enim Vrsicini hæc sunt veræ reliquiæ. Itã diuina prouidit gratia, ut curaretur quod is animo dubitabat, nè dubitatione eius ardor frigeret. Atque hæc erat quidem eius diligentia in parandis reliquijs.

Diuitias autem & pecunias itã despiciebat, ut & quæ præcessit, & quæ nunc sequitur, apertius declaratura est oratio. Nam cum Marcellus ab initio omnes reliquisset facultates, atque ad eò ab ipsa etiam domo discessisset, & qui erat ei frater secundum carnem, accepisset illius hæreditatem, & paternorum omnium bonorum effectus esset dominus, & tota sua vita eis esset vsus, is cum esset moriturus, relinquit Marcellum hæredem omnium suarum diuitiarum. Ille autem ea, quæ sibi relicta fuerant, non solum sua non esse duxit: sed nec ijs vtendum sibi censuit ad commune monasterij. Hinc cum monachi peterent, ut agrum emeret, ille eis dixit se nullum nõsse agrum vberiore & fertiliore, quam spem in Christum. De bonis ergò paternis quid statuit, & de ijs, quæ ad illum pertinebant, quonam modo prouidet? Ea consumit, offerens alijs monasterijs, quæ laborabant inopia, tam virorum quam mulierum. Et hæc quidem illis adimunt egestatem.

Quæ verò fecit in magna Dei ira, in qua totam ciuitatem, Constantinopolim, inquam, conseruauit, quis sustinuerit quidem silentio prætermittere? Quis est autem adeò tardus & hebes, qui non cupiat audire? Magno illo Leone imperij sceptrã administrante, in hac ciuitate oritur incendium, & incendium eorum, de quibus vlla fit mentio, maximum & fœuissimum. Cum autem iam incepisset calamitas, de ea auditione accipit magnus Marcellus: & cum statim cælum suspexisset, & multum lachrymasset, diuidit supplicium: immò verò maximam eius partem alleuat. Nam partem quidem ignis eius extinguunt lachrymæ: altera verò pars relicta est Byzantinis ad disciplinam. existimatum enim fuerat fore, ut totam depasceret ciuitatem. Ille verò cum

Præclarè eludit fraudem malignorum demonum.

Alii curant demoniacum.

Cap. 29. Plurimi faciunt Sanctorum reliquias

Eas aliunde allatas accipit summo studio.

Cap. 30. Pecunias planè contemnit & opes.

Patrimonium suum dat alijs monasterijs

Cap. 31.

Constantinopolis ardet.

Ignem suis lachrymis extinguit S. Marcellus.

LS

cum partem quidem repressisset, partem autem praesciuisset, Hei mihi, dicit tristi voce. Dolebat enim, quod non totum cessare fecisset, sicut magnam nostrorum peccatorum multitudinem: & quod visum esset Deo, serpere ignem à mari usque ad mare: & tanquam telum, medium quidem dissecare: ab ijs autem, quae sunt ex transverso, abstinere: quod etiam factum est. & ignis cum accepisset initium ab eo, quod dicitur Neocorium, instar cinguli totam cinxit ciuitatem: cessauit verò ad mare, quod est ex aduerso, veluti ostendens, quod is quidem totam peruasisset ciuitatem, ad hoc autem redactus esset per Marcellum.

Cap. 32.

Cum duorum adhuc aut trium meminerimus, reliqua linguis aliorum, prout poterint, dicenda relinuemus. Et primum, quam ingentes essent ei spiritus, quin potentes quidem deprimi non poterant: in eos verò, qui erant modesti ac moderati, facile inclinabantur. Ijs autem, quibus fiebat iniuria, erat adiutor iniustus. De Ardaburij & Asparij, quae erat illo tempore, potentia nihil est dicendum: neque de crudelitate aequali potentiae, atque adeò maiori. Hic ergò, qui erat adeò potens & crudelis, Ardaburius irascebatur cuidam ex ijs, qui erant in eius potestate, nomine Iohanni. Ille verò omnibus alijs, atque adeò ipso Imperatore praetermissis, ut qui non essent satis potentes, vnum nouit refugium Marcelli tabernaculum: & id subit, & sub eo later, tanquam sub aliquo tuto propugnaculo. Ille autem cum rescuiisset, perebat, ad ipsum mittens, hominem sibi tradi. Cum verò non obtemperaret, coepit minari. Cum Marcellus autem minas non curaret, ei vim attulit: missisque militibus, qui & viribus valebant, & erant multi numero, iussit quaerere eum, qui confugerat: & si non parceret, uti armis. Atque ille quidem cum sic iussisset, eos dimisit. Illi autem profecti, & verbis,

Eius monasterium ab hostibus circumfessum.

ut iussi fuerant, vsi, quoniam non parebat, monasterium circumfidebant. Haec facta sunt vespere: Magnus verò Marcellus rogauit eos, an vellent manere, & se eis dixit alimenta daturum. Cum autem mansissent, suppeditauit alimenta. Et res quidem ita transijt vsque ad vesperam. Cum nox autem aduentasset, qui foris quidem erant, enses iam quatiebant terribiliter. Monachi autem haec videntes & audientes, sanctum circumfidentes, pro ensibus eum verbis feriebant: Quid ergò, dicentes, tibi omnes propter vnum peribimus? idque morte violenta & acerba? & tuis filijs enit tibi praetendus externus? & tibi à fundamentis cum templo peribit monasterium? Non dimittes, non citò praebabis eum, qui quaeritur, qui malis huc peruénit pedibus? Cum sic per totam noctem eum & hostes & amici etiam acriter inuaderent, tempusque frustra contereretur, & simplex non traderetur, manè autem stantissimè milites uti gladijs, & iam essent aggressuri, tunc Christi athleta suam contra obiecit potentiam. Eis verò praeter opinionem apparet aduersaria, non phalanx quidem, sed diuina quaedam & caelestis potentia, in orbem ab igne circumscripita, & arma inexpugnabilia, nempe Crucis Christi imaginem in medio referens, longè magis resurgentem, quam ignis, qui erat circuncircà. Haec ergò terribilis potentia, quae apparuerat ex ipso fastigio monasterij, emittebat grauiora tela aduersus milites: quae quidem erant ignis fulgura intolerabilia. Quibus cum non solum resistere, sed ne ea quidem contra intruci possent, gladios in terram proiecerunt, & ipsi ceciderunt, & voces ad Deum placandum accommodatas, prout vnusquisque poterat, emittebat. Quas cum ijs, qui erant intus, sensissent, canere coeperunt, & fuerunt ipsi quoque testes miraculi, quod euenerat praeter opinionem. Hoc effecit, ut crudelissimus Ardaburius suorum morum obliuisceretur: & causa fuit, ut praeter sententiam benignus videretur, ira sua in Iohannem remissa.

Cap. 33.

Cum in Ardaburij inciderim mentionem, illius quoque meminero, quem admodum vir ille diuinus futurum quoque eius vitae exitum praedixerit. Cum se post orationem somno aliquando dedisset, ei apparet visio. Illa autem erat huiusmodi: Pugnant inter se leo & draco. Sed draco quidem cum esset ingenti magnitudine, cauda leonem verberabat & torquebat: leo verò dolebat quidem, & ad se cauda defendendum excitabatur, & draconem obiens, inaniter depugnabat, & cum nihil laedebat, quousque ipse quidem defessus plagis, humi torus iacebat afflictus & imbecillus. Deinde cum se rursus paululum recreasset, & veluti à quodam somno surrexisset, magno & vehemènti impetu in draconem insilijt, eumque pronum in ventrem prostrauit. Hoc cum diuinus vidisset Marcellus, & accuratissimè cōieciisset, praedixit haud ita distans post Asparem & Ardaburium esse cum toto genere interituros ab Imperatore. Sed haec quidem postea. Quae autem interim facta sunt, sunt huiusmodi:

Praedicit casum Asparis & Ardaburij.

Cum

SURIU

qber
Mober
RVIII
5

Cum multa accidissent inter eum & Imperatorem, quæ inter se inuicem inimicitias aiebant & suspiciones, ex utrisque quidem natum est odium: cum autem utrinque magnam à se inuicem immineret periculum, neutri verò eorum facilis esset victoria, conuertuntur ad communia in eunda fecerata: nempe, ut Asparis quidem filius, frater autem Ardaburij, cum duxisset uxorem filiam Imperatoris, Cæsar crearetur. Hoc autem qui accepit, est alius, ut dixerit quispiam, Subimperator. est enim ei & aurata purpura, & alia insignia imperij, nisi solum, quòd aurea corona non habet omnia signa imperij. Is itaque accepta hac dignitate, cum viuente quidem Imperatore erat omnia facturus communiter: eo autem mortuo, ipse primus & solus accepturus imperium, & tanquam debita sibi sceptrum sumpturus. Ea res verò non parùm cõturbabat Ecclesiam, si rursus sit imperiũ Arrianus inuasurus. Aspar enim, & eius filij, & tota domus, Arrij insaniam miradum in modum amplectebatur. Cum itaque essent pleni tumultu, communiter conueniunt, & ducibus Geladio & Marcello venerunt in Hippodromum, ut ab inhonesto & indigno hoc cœpto arcerent Imperatorem: qui ipse quidem ad hoc quoque erat prompto & alacri animo, sed cedebat tempori Asparis & Ardaburij. Cum ergo sic paratus esset Christi exercitus, eis quoque Deus ostendit Ducem: & tantum interesse inter Marcellum & alios sacerdotes & Pontifices, quantum inter exercitũ Ducem & Imperatorem: atque adeo, si velis, inter militem & Ducem, hoc fuit evidens signum. Nam inter ambulandum, videbantur qui digni erant ea videre, iuuenem quidem statura maximum, forma verò pulcherrimum, & zona cinctum aurea, ad spectum quidem tam candidum, ut niuem videretur superare: tam lucidam autem, ut luce coruscaret. Læna verò ei erat & tunica, eaque niue candidiora. Eum ergo videbant à sinistris simul cum magno Marcello ambulantem, velut quendam satellitem, simul terribilem, & manum veluti supponentem, sustinuisse senem, & cum maxima reuerentia non destitisse ei inferuire. Cum autem ingressi essent in eum locum, in quo solebat sedere Imperator, erat quidem sic quoque Marcellus omnia ijs, qui erant Ecclesie: quin etiam ipse quoque liberè loquebatur ad Imperatorem, & illis addebat animum, & quodammodo eos adhortabatur ad certamen pro Christo suscipiendum. Atque illi quidem cum omnia effecissent propter quæ venerant, quæ eundem erant, ut Asparis filius aut rectam diceret opinionem, aut nec dignitatẽ Cæsaris acciperet, (hæc enim eis pollicitus est Imperator) latentes exierunt. Ille autem iustus adolescens, & altissimus, & splendidissimus, visus quidem est ahuc adesse & veritatem Marcello: Cum verò eum deduxisset vsque ad portas, decetero evanuit ex oculis. De quo nullus dubitauit ex ijs qui aderant, sed evidens fuit omnibus, eum fuisse Dei ministrum, virili habitu indutum, qui missus fuerat, ut esset custos & satelles Marcelli. Sed ab eo quidem fuit habitus in tanto honore. Haud ita multo post acciperent finem ea, quæ is prædixit. Ardaburius enim simul cum patre & fratre, & alijs non paucis ex ijs, qui erant eiusdem sententia, cum ebibisset vltimam facem iræ Domini, raptus est ab hominibus, leoni draco, Imperatori iuste traditus impius.

Vnum adhuc restat conuenienter meæ promissioni: quod ubi adiecero, finem imponam orationi. Lucianus quidam Constantis filius, viri qui multum poterat consilio, despectis humanis omnibus, monasterium ingressus, breui tempore per Marcellum multos eorum, qui cõsenuerant in exercitatione, longè à tergo reliquit: quem dicunt à nullo unquam esse visum nec irascentem, neque multa loquentem, sed neque ulli præbentem iræ occasionem. Is, quando bonus pater Marcellus excedebat, adstant, & plusquam alij lachrymans, rogabat hanc sibi dari gratiam: ea autem erat, nè eum despiceret hæc solum, neque sineret eum esse ipsi longo tempore supersultem. neque enim se posse amplius rectè viuere: sicut neque nauem tutò navigare, quæ amisit gubernatorem. Et ille quidem hæc: Marcellus verò cum vidit eum magna affectum tristitia: Esto, inquit, bono animo. Nam cum ego excessero, tu quoque consequeris, & insistes vestigijs eius, quem desideras. Cum sic dixisset, paulò post finem accepit, quod dictum fuerat. Nam cum ille decessum agrè ferret, & totos deinceps quinque dies & noctes ad fossam magni Marcelli mansisset, post illum mori vitam, sine eo autem esse supersultem, mortem acerbam existimãs, ad eum in somnis venit magnus Marcellus, conuersum ad sepulcrum: &, Cur, inquit, te affligas & queraris de tarditate, & non credis? Ego Deum pro te precatus, effeci id quod tibi expectat, & statim ad me venies. Fuit ita: & tertio post die è vita excedit Lucianus, cum solos octo dies fuisset magno Marcello superstes.

Quam

Cap 34.
Inimicitia
inter Leonem
Imperatorem
& Ardabu-
rium.

Asparis fa-
milia Arrij
dogmate
corrupta.

Viso quo-
rundam.

Custos &
satelles S.
Marcelli
Angel? Do-
mini.

Ardaburius
perit cu suis

Cap 35.
Magna per-
fectio Lu-
ciani.

Eius obitu
predicit S.
Marcellus.

Ei S. Marcel-
lus apparet.

LS

Cap. 36.

Quam multa Marcelli, quæ sunt huiusmodi, alia quidem maiora, alia autem non omninò inferiora, quot linguæ suffecerint ad narrandum, & quot libri ad ea quæ scriberentur, suscipienda? Qui cum exercitationem ultra sexaginta annos produxerit, miracula assidue faciebat. Quo non fuit quidè ille in certaminibus fortior? Quo non autem ad certamina virilior? & quo non fuit in eos qui labeantur, mitior, & in præstando officio diligentior? Quis sic defendit eos, qui afficiebantur iniuria? ijs autem, qui iniuriam faciebant, omninò non permittens, sed resistens, & eorum voluntati minimè assentiens? Sic in tota vita, totam quidem noctem, diei verò plurimum, dabat canticis & precibus, & alijs Dei ministerijs. reliquum autem his tribus dispertiebat. Et primi quidem ad eum accedebant, qui vexabantur cogitationibus: quibus dabat unicuique medicamentum conueniens, ei partim quidem diuina scriptura ea suppeditante: partim autem prudentia ex experientia. Post illos accedebant, qui erant affecti iniuria. Cum verò pro eis literas scripisset ad præfides, iudices, ad illos ipsos, qui faciebant iniuriam, & si opus erat, etiam ad ipsum Imperatorem, (nam illi quoquè erat reuerendus, & obtemperabat ad id, quod magnus volebat Marcellus) conuertebat deinde ad ægrotantes, & omnes obiens, eis exhibebat quæ eis erant necessaria ad alimentum, & ad curandum corpus. Sic nihil omninò aberat Marcello, quod aderat ijs, qui olim laudabantur. Sed erat ei Prophetarum quidem gratia omnia præuidendi: Patriarcharum autem fides, quæ efficiebat, vt fidenti esset animo in omnibus: Mosis quidem mansuetudo, loquæ autem zelus, & iusta ira aduersus eos, qui faciunt iniuriam: Discipulorum verò, Petri quidem ardor: Iohannis autè lingua theologica, & quod cum virginitate est verborum tonitru, & Pauli vehemens in dogmate studium, & per terram & mare prædicationis disseminatio. Omnium verò simul, fons miraculorum, & quòd ea semper fluerent, non secus ac perennes fluij.

Vide exercitia S. Marcelli.

Catalogus virtutù eius.

Cap. 37.

Huius vel solum dicere decessum, quàm fuerit optandum? Quàm multorum reconciliauit inimicitias? Quàm multorum composuit controvertias? Quàm multa bona vno die fecit in extremo spiritu? Quando certè ei carnis dissoluebantur vincula, & ei quem desiderabat, erat appropinquaturus, & primæ pulchritudinis primas suscepturus illuminationes: aderant autem multi ex ijs, qui se in pietate exercebant, & multi monachi, & multi ex ijs, qui erant consecrati: non pauci verò ex ijs, qui mundanis opibus & gloria erant insignes. Cum quibus postquam multum est philosophatus & locutus de anima & corpore, & de ea quæ est illic vita, & vnumquæque est adhortatus, prout conueniebat vniuscuiusque arati & dignitati, & deinde est etiam precatus, & postremò dixit se velle parum dormire, & eos iussit secedere, sacram illam sic emisit animam: cuius mundum corpus & venerandum, sanctis manibus compositum, sacrum illud templum suscipit, quod ipse excitauit à fundamentis, & verè sacrum constituit monasterium: Ad gloriam patris, filij, & spiritus sancti, nunc & in secula seculorum, Amen.

Feliciter migrat ad Dominum.

SURIU

qber
Mober
RVIII
5

VITA S. THOMÆ ARCHIEPISCOPI CANTVARIENSIS, ET CLARISSIMI MARTYRIS, EDITA A

M. Eduardo eius contemporaneo: quam totam, vt ab illo conscripta est, hoc loco adscribere, nimia temporis angustia non patiebatur. (valde enim proluxa est) Itaque

coactus sum meo stylo eam redigere in compendium: quod tamen spero absque Lectoris magno detrimento me fecisse.

PROLOGVS Authoris, sed per me contractus.

VI mundi huius artes & disciplinas profitentur, habent singuli conatus suos, quibus ad altiora contendunt: laboresque suos duros & molestos contemplatione fructus & virilitatis inde nascituræ solantur. Et quid non illi molestiarum deuorant, quos non labores suscipiunt, quas recusant iniurias, modò possint consequi quod veniantur? Quid verò est isthuc? Corona corruptibilis, sic enim Apostolus vocat. Perit igitur omnis talis & labor, & præmium, quia temporaria sunt. Nobis verò, quibus Christus via est: & merces laborum, vita sempiterna, inter varios mundi casus vt multa opus est vigilantia, ita magna sunt ad

1. Cor. 9.

Ioan. 14.

ad viriliter perseverandū incitamenta, quæ nos accendant ad contempnenda mollioribus vitæ lenocinia, negligendam malorum hominum amulationē, dura omnia perferenda, ut felici commercio pro caducis æterna, pro terrenis cælestia nobis comparemus. Inflammat nos ad hæc vita & conuersatio sanctorum. E quibus tamen si forte minus mouent præci illi heroës ob vetustatem temporis: pudeat sanè vel hunc nolle imitari, quem licuit intueri. En procedit in medium nouus Christi miles, & martyr egregius beatus Thomas, sanctitatis speculum, iustitiæ norma, incertium patientiæ, virtutis exemplar, inuictissimus assertor veritatis. In quo tamen, nè hoc infirmos animos absterreat, non martyrium, non miracula imitanda proponimus, sed vitam martyrio plenam. Is enim inter ea omnia, quæ mundus hic admiratur & in precio habet, tanta fuit animi constantia, ut nec prosperis mollesceret, nec vllis rebus aduersis à Christo abstraheretur. Passus exilium, dignitate & bonis suis omnibus priuatus, charorum iniurijs, lachrymis & desolatione valdè afflictus, excelsò animo ea omnia negligens, in dies Deo deuotior & addictior efficebatur, haudquaquam similis stulto illi, de quo Propheta dicit: Confitebitur tibi, cum benefeceris ei. Cuius nos vitam, ut partim ab ijs accepimus, qui viuenti familiaris adhaerunt: partim ipsi nostris oculis vidimus, piorum adducti precibus, scribendam suscipimus. Lectorem admonentes, ut si qua ab alijs scripta sunt, aut fortassis scribentur, quæ cum nostris pugnent, ea nouerit esse à vero aliena.

Præclara laus sancti Thomæ.

Psal. 48.

HISTORIA.

RTVS est beatus Thomas Londini in Britannia, quam nunc Angliam vocant, eamque urbem, qua Britannia caput est, suo ortu illustrauit. Patrem habuit Gillebertum, matrem Mathildem, vtrunque genere & opibus nulli ciuium suorum cedentem, morum verò integritate & innocentia illis superiorem. Cùm mater cum gestaret vtero, non semel ei oblatae sunt visiones quædam de eius futura sanctitate & dignitate. Quod die in lucem editus est, ut eius propinqui aiunt, è domo eius paterna ignis egressus, magnâ Londini partem inflammatuit. Vbi primum per artem licuit, prima literarum

Decemb. 29. Cap. 1.

Patria & parentes sancti Thomæ.

Dat operâ literis.

Post mortē parentum vixit.

Corpore castus, & veri est amator simus.

Cōseruatur diuinitus à submersio- ne.

Cap. 2.

Terem. 10.

elementa discere iussus est. Indè liberalibus ad motus disciplinis, multum in illis breui profecisse fertur. Nectamē rerum mutatio passa est diu cum herere in scholis. Parentes enim crebris incendijs & multis casibus aduersis afflictis, illi instituedo minorem adhibere curam. Accessit eò vtriusque obitus, qui magnam filio attulit cum orbitate calamitatem. Solebat autem patris hospitio sæpè uti Richerius, vir nobilis & opulentus. Illi ergò Thomas se commisit iam adulescens. Erat sanè optimis moribus, præclaro ingenio, iucundo vultu, sed mixta grauitate, sermone gratus, forma eleganti. Delectabatur quidem canibus & auibus, ut solet illa ætas, atque id genus alijs vitæ huius oblectamentis: sed mansit corpore integer, & veritantum amans, ut aut vix, aut nunquam quicquam ioco vel seridò dixerit, quod esset cum mendacio coniunctum. Ità ergò per id tempus venatione & aucupijs sese oblectans, pro suo arbitratu modò domi erat cum patre, modò rure apud Richerium, quem diximus: iamque constituerat literarum studijs nuncium remittere. Accidit interim, ut cum Richerio equitans, videret accipitrem, dum vult anatem rapere, penè mergi in vndis. Eius misertus, ab equo desiliens, in flumen insilit auem extrahens: sed raptus ipse aquarum vi, parùm à summo abfuit periculo. Tandem appulso illo ad molendinum, rota stetit immobilis, donè extraheretur ex aquis, Domino illum iam desperatum conseruante, nè extingueretur lucerna in Isaac, cuius preciosa morte tanta cernimus beneficia prouenisse. Habuit postea illum apud se ferè trienniò Osbernus quidam, vir insignis & valdè diues, ei sanguine iunctus, cui ille operam nauabat in eius acceptis & expensis referendis.

Iam verò etiam videbatur adspirare ad honores & mundi huius dignitates: ad quæ obtinenda plurimum illi suffragabatur & animi prudentia, & vitæ honestas. Singularis enim in eo cernebatur sapientia, & consiliorum maturitas, morumque iucunda grauitas, ut non immeritò omnibus & admirationi esset, & charus. Sed didicit tum, quod ipse postea fatebatur, non esse in homine viam eius. Aliud enim

Eecce ipse

LS

Degit in au-
la Cantua-
riensis Ar-
chiepiscopi.

Aemulus
eius.

Fir Archidi-
aconus Ca-
ntuariensis.
Eccli. 41.

Cap. 3.
Rex eū facit
suum can-
cellarium.

Benignitas
eius in pau-
peres.

Cap. 4.
Fir Archie-
piscopus
Cantuari-
ensis.

Amplecti-
tur institu-
tum Cano-
nicorum re-
gularium.

ipse proponere, aliud diuinitus disponebatur. Venit interim ad Cantuariensem Archiepiscopum Theobaldum, & honorifice ab eo acceptus, ludis & leuitate reiecta, inter homines maturos & sapientes versabatur, eorumque sermonibus ad meliora informabatur. Animaduersa autem breui eius prudentia & perspicacitate, Archiepiscopi consilij, itemque negocijs tum publicis, tum priuatis intercesse cogitur. Sensu enim peruiuil, consilio prouidus, in responsis prudens, sermone cautus & moderatus, Archiepiscopo charus & omnibus gratus fuit, vt maleuolum se probaret, si quis tot gratia dona in illo non diligeret. Certe de illo Archiepiscopo testabatur palam, se nullum vnquam antea tam fidum rebus suis & integrum comperisse. Sed id vidit hostis, serpens antiquus, & plane inuidit, excitauique ei aemulum, Rogerium scilicet Archidiaconum Cantuariensem, qui quoad Thomas superuixit, tunc quidem conceptum virus in eum quibus potuit modis effudit. Inire autem vt ab aula Archiepiscopi eum excluderet, tum per se, tum per alios illum insectari, modo conuicijs, modo scommatibus appetere tentauit, crebro illum percontumeliam vocitans clericum cum a scia, quod erat cognomen illius, qui eum ad Archiepiscopum ades inuitarat. Sed vir prudens eiusmodi iniurijs non retardabatur a sedulis Archiepiscopo praestandis officijs & obsequijs. Excessit tum e rebus humanis Wuilhelmus venerandae memoriae Eboracensis Episcopus, eique opera Theobaldi Cantuariensis Archiepiscopi substitutus est Rogerius iste. Thomas vero factus est Cantuarie Archidiaconus, quod illo se neminem fidelioem habiturum sentiret Archiepiscopus Theobaldus, qui etiam obtinuit ei Beuerlacensem Preposituram. Sed vir ingenio liberali, sciens esse melius nomine bonum, quam thesauros plurimos, diuitijs suis sic vti studuit, vt illis sibi bonam pararet existimationem. Sed quid moras necimus, cum ille nullas passus sit ad superiora proficiscens? Neque enim humili loco haerere potuit flamma tam excelsum animi, & quod magis mirandum est, in tanta sublimitate tanta integritate vita.

Itaque Archiepiscopus Theobaldus, volens eum ad altiora euehere, commendat eum Regi, commemorat eius prudentiam, fidem & veritatem. Consensit Rex, facit eum suum cancellarium, qui in illo regno est secundus a Rege. Augentur interim honores, pradia, possessiones: pro more sequuntur eum innumeri mancipiorum greges, stipant electi milites, nec minor cancellario quam Regi adest comitatus, ita vt interdum Rex ei obiecerit, suum hospitium illum euacuasit. At tamen Regi fidus permansit animo & actione, ad eius gloriam omnia illa referens. Rex autem tantum ei honoris, amoris & libertatis impendit, quantum nulli alteri vnquam impenderit. Quicquid statuisset, sanxisset, mutasset, quod ad Regis dominium pertineret, pro lege habebatur. Sed in his omnibus, licet quidam diuersum senserint, sed falso, corpore castus fuit, animo humilis, sed inter humiles: nam inter potentes potetior ipse & sublimior apparebat. Nullus eo disertior, nullus munificentior, nemo prudentior habebatur. Pauperibus in credibili benignitate prebebat res necessarias: sed dona gratiae exteriori pompa ita tegebantur, vt etiam tum, cum esset Archiepiscopus, nemo id eum, nisi pro mundi fastu & ostentatione facere existimaret. Tantam sibi & Regis & totius regni conciliarat gratiam, vt ij soli beati putarentur, qui illi placere potuissent: vt tanto magis praedicanda sit misericordia redemptoris, q̄ mundo illum eripuit, qui tot mundi nexibus videbatur implicatus.

Desijt interim esse in humanis Theobaldus Archiepiscopus, Rexque sibi persuadens, ad omnia sibi in Episcopatu obsecuturum Thomam, illum curauit Theobaldo subrogandum. Coactum est Londini concilium, electus est in Archiepiscopum Thomas cancellarius, confirmata electio est, nec erat qui non haberet gratam & ratam, praeter Londinensem Episcopum, qui tamen cito repressus est. Inde Thomas introducitur Cantuariam, solenni deuotione a Clero populoque excipitur, moreque ecclesiastico consecratur, & in sede collocatur. Postquam autem consecratus est, & omnes ad sua redirent, mox in seipsum reuersus, & ad Deum toto corde conuersus est: & quod dictum mirabile est, non citius sacra illa delibutus est vnctione, quam animus eius multiplici spiritu sancti gratia est perfusus & inebriatus. Esi autem non statim habitum, at animum ex toto mutauit: immo non illius haec, sed mutatio dexteram excelsi fuit. Porro ne ex honore inflaretur, postea carnem suam fertur deuersis poenitentiae laboribus afflixisse. Amplexus quoque est & habitum & in institutum eorum, quos vocant Canonicos regulares, & tum muneri Archiepiscopi, tum illi

SUR I U

q̄ber
Moller
RVIII
5

illi in iustitiam perfecte satisfecit, cum aegre quisquam possit alterutrum ita, ut par est, exequi. Alia quoque his difficiliora adiunxit. Ut autem sanctitatem suam occultaret, noluit statim mutare habitum, donec esset in virtute confirmatior. Cum autem militarent monachi, quod contra morem in seculari habitu visitaret chorū, quidam ex domesticis eius ait illi, adsternisse ipsi quendam vultu terribili, & minacibus verbis ita dixisse: Vade, dic cancellario, (Archiepiscopum enim pra indignatione dicere noluit) ut sine cunctatione mutet habitum: alioqui me perpetuo aduersarium habiturus. Id audiens vir venerabilis, amarissime lachrymatus est: coepitque tum quotidiē proponere sibi ob oculos onus suscepti honoris & muneris, acriter virgere & extimulare seipsum ad satisfaciendum officio suo, ad praecellendum subditis suis virtutum & bonorum operum exemplis. Dicebat sibi: Fuerit ignorantiae & iuuenilis animi, quod haecenus viximus remisit: deinceps nullum manet nobis excusationis velamen. Praeuenerat eum Dominus in benedictionibus suis, ita ut terrena omnia contemnens, ad caelestia contenderet, & saeuus in seipsum exactor, hostiam viuam, sanctam, Deo placentem sese mactaret & immolaret. Gulam domabat victu tenui, illicitos animi motus, sacrae lectionis & orationis assiduitate comprimebat, naturalis incendij flammam somno breuiori & cilicio asperiori coerebat. Et ut multa praeteream, carnem suam crucifigens cum vitijs & concupiscentijs, totum se intra necessitatis metas continuit, totus mutatus in virum alterum. Quicquid sanctum, quicquid honestum & iustum esset, & fecit & docuit: ijs conuicta prorsus reiecit & repudiavit. Ab ipsa mox ordinatione sua tantus in eo exortit amor & deuotio erga Deum, tantus iustitiae zelus, ut nulli, quantacumque dignitate is esset, parceret, si quid contra iustitiam attentasset. Sed neque Regi ipsi contra summi Regis voluntatem vlla in re obsequi voluit, neque ut id vellet, vllis vel minis, vel blanditijs adduci potuit. Equis verò pro dignitate praedicare, immò vel admirari possit diuinæ misericordiae viscera, in tam subita, tam perfecta mutatione humanae mentis? Quicquid antea mundanum & fluxum senserat venerabilis Christi martyr Thomas, largo lachrymarum imbri diluit, & pij amoris incendio in ara cordis concremauit, graueque sibi bellum indicens, exegit à seipso per poenitentiam, quicquid in se culpae meminerat admisisse: quaeque prius desiderio complexus videbatur, iam opportunè importunè praedicauit contemnenda. Regis quoque terreni posthabita voluntate & obsequijs, summum sibi Regem conciliare studebat sacris vigilijs, ieiunijs, precibus, lectionibus, meditationibus, largissimis elemosynis. Tot enim pauperibus quotidie victum vestitumque suppeditabat, ut licet innumeri ad eum mendici confluerent, citius tamen deesse videretur quibus praerberet, quam quibus praebere ipse vellet. Ut autem suppeteret, vnde largiri posset, possessiones Ecclesiae conseruabat, ab alienatas recuperabat, pristinumque Ecclesiae suae ius reformare conuictabatur.

Indè factum est, ut sacrilegi quidam rerum ecclesiasticarum vsurpatores, adiunctis sibi quibusdam Episcopis, Regem & omnem eius familiam in eum concitarent, dicentes eum regias consuetudines & donationes velle abolere, & ad prescriptum Canonum clerum populumque moderari. Interim Rex suspicatus ab illo se contemni, quem tanti ipse fecisset, animi sensim crescente acerbitate, eum à secretis consilijs suis amouit. Satan quoque Episcopos & proceres regni incitabat in eum, virile peccus eius frangere modis omnibus pertentans. Sed ille sciens beatos eos, qui propter iustitiam persecutionem paterentur, exiguum putabat, quicquid mundus & diabolus ob iustitiae & veritatis assertionem posset inferre. Itaque Regi quendam in procerum conuentu contra ius fasque exigenti palam restitit. Etsi autem eius dicendi libertate compressus Rex, tum sileret, at tamen animi indignatione concepta, in quendam à Clero, quod id putaret in Archiepiscopi contumeliam cedere, quaedam praeter fas moliri coepit: sed cum tuendum Archiepiscopus suscepit. Rex iratus, conuocat Episcopos omnes, ijsque, praesente Archiepiscopo & proceribus regni, imperat, ut consuetudines regni, quas sanxisset auus eius, quasque ipse propositurus esset, confirmet. Respondent vna voce Episcopi: Legibus tuis obtemperabimus, sed salua professione ordinis nostri. Urgebat Rex iratus, ut leges regni seruaent & confirmarent, quippe quae essent, ut ipse aiebat, pacis tuendae causa promulgatae. Tum venerabilis Archiepiscopus suspectum habens pacis nomen, constantiter respondit Regi, nullius se velle parere legibus, quae cum diuinis pugnant.

Rom. 12. Sibijpsi acre bellum indicit. Phil. 5.

Zelus iustitiae.

Innumeros fouet pauperes.

Cap. 5.

Paritur per securiones. Matth. 5.

S

Cōtradicit Regi quādā prater fas exigenti. rent. Idem ceteris dicentibus, conuentus ille inimica quadam contentione solutus est. Erat tunc Episcopus quidam, cui aliquandiu infensus fuerat Rex. Is, vt Regem sibi conciliaret, loquebatur placētia: docebat, qua via posset Archiepiscopus in eius pertrahi sententiam: nempe, vt quidam Episcopi ab eo abstraherentur, qui Regis partes fouerent. Fecit itā Rex, & tres persuasi Episcopi, Regi adhaerēt, vnde Regis error putatur non parū auctus & cōfirmatus. Illis postea summus Pontifex obiecit, quōd quasi arietes non habentes cornua, abiissent absque fortitudine ante faciem subsequēntis. Illi ergō promiserunt se regias consuetudines seruaturus. Promisit quoquē Rex, se nihil contra illorum ordinem moliturum. Horum ergō opera adiutus Rex, acrius in Archiepiscopum inuectus est. Nam & illi acurrunt linguas suas aduersus Christum Domini, & nunc minis, nunc blanditijs pulsabant illud robustum pectus. Respondebat vni ex illis vir sanctus: Certus esto frustra te conari, vt me in vestram trahas sententiam. Vos videritis, num expediat prestare, quod polliciti estis: ego nulla ratione consentio.

Quidā Episcopi male persuasi adherēt Regi.

Cap. 6. Abbatis cuiusdā nefarij dolus.

Auitas dicit, ab auro Regis infirmitas.

Sex iniqua constitutio- nis articuli, siue capita.

Cap. 7.

Eius constantia.

Malē persuasus a bonis viris, assentit Regi.

Sentiens fibi imponi, mox resiliit.

Interea Abbas quidam magnae existimationis e regionibus transmarinis superueniens, attulit literas, vt ipse dicebat, Pontificis & Cardinalium, hortantium Archiepiscopum, vt Regi consentiret, quando quidem certos ipsos Rex fecisset, nihil eum contra ordinem ab illo exacturum. Addebat Abbas, vt erat potens in persuadendo, se culpam omnem in se recipere, si quid hac in parte erratum sit ab Archiepiscopo: multa que alia commemorans, non cessauit, donec persuasibilibus humanæ sapientiae verbis eum adduxit Archiepiscopum, vt verbo promitteret Regi, se auitas consuetudines seruaturum: nullum suspicans dolum, quod ei fides data esset, nihil amplius ea de re se auditurum. Sed Rex voluit, vt palam idem coram omnibus polliceretur. Tum Archiepiscopus animaduertens isthuc cedere in Ecclesiasticae libertatis iniuriam, grauiter ingemuit, multumque doluit se Regi assensisse, quippe cuius studium & conatum eum spectare videret, vt Ecclesiæ libertas in iustis regum redigeretur. Id quod testatum efficiet vel sola sex eius tum oblatae constitutionis capita, quae iam subiungimus, quae sanctus Episcopus in suis literis damnauit. Sunt autem haec ad verbum descripta, vt in auctore ipso habentur: Quod non appellatur ad sedem Apostolicam sine licentia Regis. Quod non liceat Archiepiscopo & Episcopo exire de regno, & venire ad vocationem domini Papae sine licentia Regis. Quod non liceat Episcopo excommunicare aliquem, qui teneat de Rege in capite, sine licentia Regis: vel terram illius, vel officialium suorum sub interdictione ponere. Quod non liceat Episcopo coercere aliquem de peritio, vel laesa fide. Quod clerici trahantur ad secularia iudicia. Quod laici, seu Rex, seu alij tractet causas de decimis vel ecclesijs.

Videant iam, qui hodieque calumniantur, sanctum Archiepiscopum nimis pertinaciter restitisse Regi, an iustum fuerit ad haec & pleraque id genus alia conuincere. Rex vero cernens, illum poenitentia ductum, resiliere ab eo, quod dixerat, non ferens se ipsum praeter ira, minas Clero intentabat, quibus tamen nihil potuit efficere apud Archiepiscopum. At tamen duo Episcopi, qui eum adhuc utrunque sequi videbantur, itemque duo Regis consilarij presentissimum illum adire discrimen discitabant, nisi prospiceret illo die sibi ipsi: miseretur Ecclesiæ, & suorum curam gereret. Verum ille nec precibus, nec minis flecebat, inter medios hostium cuneos festinans ad palmam martyrij. Ecce autem duo Templarij milites magni nomeo festinans ad palmam martyrij. Ecce autem duo Templarij milites magni nomine hortantur eum valde, vt assentiat Regi: aiunt se pro comperto habere, interponuntque sidenter fidem suam, nihil petere Regem, quod Archiepiscopum deceat, aut sit contra ordinem. Aiunt se libenter pati, vt plane dispereant ipsi, si vilius malus dolum sit in animo Regis aduersus eum: multa que his alia adiicit cum lachrymis, quibus ille non parum motus fuit, quod sciret illos esse fidei & veritatis amantes. Credens ergo tantis viris, publice spondit, se bona fide seruaturum leges & consuetudines regni. Rex confestim: Audistis, inquit, quid promiserit Archiepiscopus. Volo ergo, vt idem praecipiat etiam alijs Episcopis. At ille, Permittito, inquit, moxque assensere omnes. Porro autem Rex etiam adiecit, vt aui ipsius Henrici Regis leges recitarentur, & sigillo Archiepiscopi munirentur. Tum demum sentiens Archiepiscopus dolum, quem suspicatus erat, interposita fide, quam debebat Deo, Isti, inquit, haudquaquam fiet, quoadiu in hoc vasculo spirant domestica anima. Aduertit plane, quam vanum & commentitium esset, quod dixerat domestica

SURIU
 qber
 Mober
 RVIII
 5

metifici Regis, qui eum ad consentiendum hortati erant, nunquam illas leges in scripta redactum iri, nunquam illarum deinceps mentionem fore, sed Regem, si verbo tantum coram proceribus honoratus esset ab eo, omnino cessurum Archiepiscopi voluntati. Itaque deprehensa fraude, medullitus contristabatur: nec id quod deceptus fecerat, impune abire volens, ab officio Missæ se suspendit, supra modum iratus sibijpsi. Aiebat verò ad suos: Scio damnationi obnoxium, quod fecimus, si sana intentio id non excusaret. Noluit autem Missæ facere sacrificium, nisi prius esset à domino Papa absolutus.

Sibijpsi interdicit Missæ sacrificium.
Cap. 8.

Quantas autem habuerit lites, quantas à Rege & ministris eius pertulerit iniurias ob Ecclesiasticæ libertatis defensionem, silentio præterimus. Multa tum in Clero, valdè dissoluti: sed ut illi ad secularia iudicia raperentur, & à laicis condemnarentur, id Archiepiscopus ferre non sustinuit. Volebat Rex, ut sacris iniuriis prius degradarentur, atque ita pœnas lucrent pro meritis. Contrà Archiepiscopus: Ego, inquit, Dei ministros laicæ potestati non exponam: sed si peccent, ego eos sic puniam, ut leges diuinæ & patrum decreta sanxerunt. Obijciebat ei Rex coram alijs, quòd homicidas, fures & sacrilegos ipse tueretur, cum tamẽ sub auro ipsius sancti Archiepiscopi & Episcopi permisissent tales puniri secundum regni communis leges. At Archiepiscopus: Poterat istud, inquit, castigatius à te dici, domine mi Rex. Ego enim homicidas & fures tueri non soleo, sed persequi: verum id nefas dixi, diuino cultui mancipatos, laicis legibus, in sanctæ matris Ecclesiæ contemptum, condemnari. Quòd autem dicis auum tuum, vel alium quemlibet in clericorum seuisse necem, nos quidem subita quadam temeritate semel id factum cognouimus. Sed valdè absurdum est, ab illis petere exempla iustitiæ, qui quicquid suapte voluntate elegerint, pro legibus ducebant. Ego verò, qui diuina dispensatione ad id assumptus sum, ut Dei Ecclesiam & Clerum tuear, in ea voluntate, dum spiritus hos reget artus, permanebo. Tum Rex valdè excandescens, Comprimam, inquit, Archiepiscopi superbiam, & ob pertinaciam eò illum redigam, vnde ad tantum culmen euexi. Iam penè solus relictus videbatur sanctus vir, Episcopis ferè omnibus Regè frequentibus: sed non erat solus, à quo iustitia stabat. Alij gladium verbi Dei distringere formidantes, illic trepidauerunt timore, vbi non erat timor. Improperatũ illis fuit à Romano Pontifice, quia maiore homini, quam Deo, reuerentiã præstitissent.

Ecclesiæ & Cleri libertatem se ait dum vixit conferuaturum.
Psal. 13. & 52

Sentiens autem vir sanctus Regis indignationem nulla posse ratione leniri, nec vllum pacis apparere vestigium, statuit ad tempus subducere sese, tum ut Rex vel desolata Ecclesiæ misereretur, tum ut ope & autoritate summi Põtificis oppresso gregi subueniret. Itaq; paucis assumptis intrat nauem, itur secundis ventis, sed nauis Regis iram veriti, si illum abducerent, aiunt illi, senon posse hoc vento eò pertingere, quòd ipse velit. At ille comiter: Si etiam venti, inquit, nobis aduersantur, Domini voluntas fiat. Ità mox in Angliam reducit. Rex ut audiuit eum profectum, indoluit, donè didicisset reuersum. Timuit enim non mediocriter, nè illo ad Pontificem eunte, regnum sub interdico maneret. Conuentus tum ab eo publicus indictus est Norhantum: sed ante eum cõuentum quidam miles è Regis domestici, & qui multum valeret apud Regem, accusauit Archiepiscopum per calumniam. Mandat Rex, ut Norhantum veniat Archiepiscopus, & se perget. Excusat se vir sanctus, quòd id grauis morbus non sinat. Rex nullam admittit excusationem, putat eum subterfugere iudicium. Citatur ergò Archiepiscopus ad tribunal Regis. Aduenit vir sanctus, adit Regem, orat submissè, ut pro vtriusque salute patiat ipsum ire ad Pontificem. Iratus Rex, iubet ocyus decerni, qua sit pœna multandus, quòd contempserit venire citatus à Rege. Condemnatur quingentarum librarum. Ingemiscit vir sanctus, videns in loco iudicij iniquitatem. Agitur indè de eo, quòd miles ei intentat. At Archiepiscopus magna libertate respondet, eam rem pertinere ad Ecclesiæ iudicium, nec probare potuisse militem, quòd obijciebat. Is miles eodem anno mortuus est cum duobus filijs, quòd non esset veritus mittere manum in Christum Domini.

Cap. 9.

Nauta eum nolunt traducere.

Falso accusatur apud Regem.

Citatur ad tribunal Regis.

Vide vltionem in accusatore impium.

Cum hac re nihil proficerent eius aduersarij, aliud tentatum est, ut redderet rationem eorum, quæ tum, cum esset cancellarius, custodienda accepisset, & ut ea expendisset: licet iam antè publicè pronunciatum esset, ab eiusmodi liberum eum fore. Decubuit vir sanctus ex graui dolore splenis, & tamen vrgebatur quamprimum

Cap. 10.

reddere rationem. Ferebatur tum pro certo, quosdam ex regijs in eius conspirationem, latamque fuisse sententiam, si in curiam venisset, ut aut capite plederetur, aut in carcerem duceretur. Altero de iturus ad curiam, prius obtulit Missæ sacrificium cum multa animi pietate & lachrymis. Deinde stolam accepit in humeros, manu dextra tenebat crucem: quam quidē Episcopi duo, ut deponeret à manibus, hortabantur, sed non assensit. Obijciēbāt illi, quod gladiū ferret aduersus Regem.

Colof.

At ille: Crux, inquit, pacem adfert, non gladium, pacificans quæ in cælis & quæ in terra sunt, & ego pacem volo, nec crucem depono. Interim audit à quibusdam, qui Regis consilio interfuerant, nō consulari sibi, eodē die aut caput ipsum amissurum, aut iturum in carcerē. Ille verò pro se intrepidus, anxius pro Ecclesia, ad summum Pontificem prouocat. Ea res multos perturbauit & commouit. Episcopus autem Vuintoniensis, timens nē in præfens ille vitæ discrimen conijceretur, hortabatur eum, ut Episcopatu se abdicans, Regi illum permetteret. Ille vero: Non ea, inquit, cōditione Episcopatu suscepi, ut eum Regi tradam, sed ut pro illo etiam me ipsam impendam. Tum verò quidam ex Episcopis veriti, nē occideretur, & ea res ad ipsorum omnium & totius regni dedecus & non mediocrem perturbationē pertinere, à Rege impetrarunt, ut liceret ipsis contra Archiepiscopum appellare Rom.

Prouocat ad Pontificem.

Idem faciunt alij.

Pontificem: aiebant hac via se illum compressurū. Id autē fiebat, ut è præfenti periculo eū extraherent. Permissit Rex, letabatur Archiepiscopus, quippe qui nihil magis cuperet, q̄ audiri. Sed rursus excogitatu est, vnde ille vexaretur. Deniq; maligni quidam id tandē effecerunt, ut lata in eum sententia sit, ut confriētus vinculis, truderetur in carcerem, tanquā proditor cōmunis pacis. Vbi id illi denunciātū est, non stans, nē derogaret dignitati sacerdotij, sed sedens, respōdit mirificè, maiorem à minoribus non debere iudicari: se illorū non teneri sententia. Ordo, inquit, confunditur, si pastorem ouis, magistrū discipulus, patrem filius verberet. Non tantum aurum ferro antecellit, quantum sacerdotium regiam potestatem. Ad didit etiam, post interpositam appellationem nolle se audire iudiciū. Quibusdam dicentibus, Amplas hæreditates à Rege obtines, & in Regis curia non vis iudicari: ille respōdit: Non est, ait, hæreditas, quam teneo: nec à Rege, sed à Deo sunt, cui in elemosynam data sunt, quæ obtineo. Grauiſſimè deinde præcipiens, nē ea die in ipsum ferret sententiam, sed emq; Apostolicā appellans, nihilominus cōdemnatus est. Ab euntē illū è concilio, vndiq; conuicijs infestantur, clamitant: Ecce proditor Regis abijt: ecce proditor Regis abijt: iactantq; in illum contorta stramina, & id genus alia. Cūq; immanis existeret tumultus, suggestū est Regi, sempiternæ illi ignominie fore, si intra aulā suā sineret Archiepiscopus. Itaq; Rex iussit eū illasum dimitti.

Sacerdotiū præstantius regia dignitate.

Cap. II.

Tum vir Domini ad monasterium abiens, ex tam numerosa familia sua non nisi sex ministros reperit, cæteris metu Regis dispersis. Iussit autem multos introduci pauperes, & cum illis cibum sumpsit. Postea iuberet sibi lectū parari in oratorio retro altare, tanquā millic tutò quieturus. Profundis autem imminentibus tenebris cum duobus fratribus & famulo fideli ex vrbe egressus est, nemine quicquam suspicante de habitu illius propter largissimos imbres, & hyemales tempestates. Pro certo enim didicerat, si in crastinum diem maneret, in carcerem se coniectum iri. Tota verò nocte iter agens, aurora prodeunte Lincolniam venit, vbi mutato & habitu & nomine, (Nam frater Hermannus dictus est) aliò se contulit, aliquandiu latitans in quodam loco, quem Dominus postea multis miraculis illustrauit. Deinde noctibus ambulans, diebus delitescens cum suis, tandē ad portum Sanuicū peruenit: vbi in nauicula mari transmissio, portum publicum deuitans, in arenam se exponi voluit. Festinus autem per arenam ingrediens, humi collapsus est, in solita vestium & calceorum crassitudine præpeditus: & qui paulò antè abundarat multis equis, iam vix habuit iumentum vilissimum, idque conductitium, & absque freno & ephippio, ut in Christi paupertate, & ipse iam pauper factus pro Christo, incederet gloriari. Vbi ad S. Audomarum ventum est, nobilem quandam Anglū offensus intentante, sanctus Episcopus à comite Flandriæ petijt fidem publicam. Sed illo quoquē minante, Taruanensis Episcopi auxilio euasit.

In Flandria non est sine periculo.

Cap. II.

Postquam autē Rex Angliæ comperit eum è regno excessisse, à Rege Franciæ petijt, nē eum sineret in ditione sua recipi. Rex Franciæ primū simulauit se nescire quid legati vellēt. Illis verò dicētibus, Archiepiscopū Thomā furrim ex Anglia se subduxisse

SUR I U

q̄ber
Moller

RVIII

5

subduxisse malè sibi consciùm, Rex ait: Noui Thomã Archiepiscopum, scio qua fide, cum esset Cancellarius, Regi Angliã seruièrit: & ecce hæc ei merces refunditur, nec cum ipso pacè, nec hic per fugiũ eum obtinere sinat. Digna planè merces, vt regno suo pulsũ, etiã in alieno persequatur. Legatis autẽ in Archiepiscopum commouere nitentibus, ille ait etiam cum iureiurando: Si ille mihi itã inferuisset, haud quãquam ingratus essẽm: & nunc, si scirẽ vbinãm sit, festinus occurrerem venienti. Orant igitur legati, vt Romano Pontifici scribat, nẽ etiã illum circunueniat. Sed illis abeuntibus, Rex scripsit Pontifici, vt eum paterna dilectione complectatur, nec quẽquam audiat contra iustitiã sectatorẽ. Rex Angliã vbi cognouit, quid Franciã Rex nuncijs suis respondisset, ilicò misit Episcopos aliquot & viros nobiles ac celebres ad summũ Pontificem, vt ijs S. Thomã anteuerterent. Veniunt illi, & argutè satis agunt negocium Regis, persuasum habentes, se pectus illud sapientia plenum sermone composito posse circunuenire. At Pontifex sanctissimus vnum ex Episcopis, durius calumniantẽ S. Thomam, sic cõpellat: Frater, nẽ maledixeris proximo tuo: neq; enim ego maledicentẽ Archiepiscopo auscultare sustineo. Orant tum legati illi, vt mittat duos in Angliã Cardinales, qui pacè inter Regem & Archiepiscopũ componant. At Pontifex in verbis illorum fraudẽ subodoratus, negat se id facturũ. Maiorem enim illis Cardinalibus volebant potestatẽ adiangi, quãquam aquũ videretur. Hoc illi responso accepto, in Angliã redeunt, non expectato Archiepiscopo Thoma, qui quarto indè die venit Senones, Põtifici obtulit Regis Angliã chirographum, atq; eam esse causam expulsionis & exilij sui. In illo enim chirographo habebãtur leges, quibus ipse subscribere noluit. Vt autem mihi pro certo relatũ est, Archiepiscopatum Pontifici resignans, orauit vt fortiorẽ atq; eruditiorẽ Anglis daret Archiepiscopum. Eum verò Pontifex cõplexatur, oscularur, lachrymas iungit lachrymis, gratias agit Deo, quòd tam bonum pastore habebet Angliã, inuitumq; cogit suam retinere dignitatẽ & sedem. Satis tum luculenter à sancto viro ostensum est coram Pontifice & Cardinalibus, quã non essent tolerandã leges illã Regis Angliã. Nec tamen deerant quidam ex Cardinalibus, qui causam Regis tuerentur. Ad medium ferè diem certatum est, sed tandẽ itã illic confutati sunt à sancto viro, vt non haberet, quod porrò obijci posset. Tum Pontifex iussit Archiepiscopum sibi assistere, cunctis mirantibus prudentiam & constantiam responsum illius. Addidit Pontifex, vt sit bono animo: se curaturum; verant laboros pro dignitate compensentur. Scriptum autẽ illud & omnes ei assentes percussit anathemate. Exactò indè mense, misit sanctũ virum ad Pontiniam monasterium, Abbati eum cõmendans, vt res necessarias ei suppeditaret.

Rex Franciã eum cuctur.

Legati Regis Angliã ad Romanũ Pontificem mittuntur.

Eorũ accusationẽ inaudita pariter non recipit Põtifex.

S. Thomas chirographũ Regis Papæ offert.

Humanissimè eum accipit summus Pontifex.

Cap. 13. Cognati eius malè mulctantur.

Franciã Rex & proceres ei multalaguntur.

Cap. 14.

Vt autẽ percepit Angliã Rex, illum iam in tuto esse, omnes cognatos eius, nulla neque ordinis, neque ætatis, neque sexus habita ratione, nudatos facultatibus suis, è toto regno proscripsit, vt illi maiorem afferret animi dolorem: ministros autem eius in vinculis haberi iussit. Archiepiscopatum in suas manus reuocatum, cõmisit alteri, quem sciret iam olim hostili in eum esse animo. Fuit ea cognatorũ suorum calamitas sancto martyri perquam acerba, cum videret ex opulenti repètè factos planè inopes, nec haberet, vndè illorum inopiam subleuaret. Sed tamen non deseruit Deus afflictum propter se & propter iustitiam martyrem suum. permouit enim Franciã Regem regniq; proceres, vt liberaliter ei suppeditarent, quod & ipsi & omnibus cognatis eius sufficeret. Verum ille sciens beatos, qui persecutionẽ patiuntur propter iustitiam, totum se ad cælestes capiendas consolationes cõuertebat: contemplansq; sanctorum exempla, damna rerum labèrium magno animo ferebat. Multa interim insolenter in Angliã regno fiebant, & inter alia, licet id Alexander Pontifex vetuisset, Regis filius coronatus est ab Episcopo quodã, cum tamen ea Regum vnctio iure antiquo Archiepiscopo Cantuariensi seruanda esset. Suspensi sunt autem ab officio Episcopi omnes, qui illi coronationi irregulariter interfuissent. Erant in Episcopis nonnulli, qui Ecclesię libertatem euertere conantes, Regem concitarent in sanctum martyrem, nihil magis, quã pacem formidantes. Scripserunt quoq; mordaces literas sancto viro, quibus ille egregiè respondit, inter alia scribens, terrenis potestatibus non esse commissas claus regni cælorum, sed sacerdotio. & post pauca: Non obliuiscamur districtum iudicem, ante cuius tribunal constitutos sola nos veritas iudicabit.

Et ille quidem dum esset Põtinaci, corpus suum multis affixit modis, sed celabat.

Ecce 4 bat,

S

In Pontini-
acensi mona-
sterio vt vi-
xerit sanctus
Thomas.

bat, quātum potuit, alios. Contentus enim oleribus & vilioribus magisq; parabili-
bus cibis, delicatiores sibi subtrahebat, & indigētibus ministrādos curabat. In amnē
quoquē, qui per monasterij officinas decurrebat, descēdens, incredibili se dolore
afficiebat, diū in frigidis aquis immoratus. Declarauit id morbus indē secutus.
Nam nō multō post altera ex genis intumuit, & vsq; ad interiores fauces cōputru-
it, vnde fistulā morbus enatus, diū eū cruciauit. Tandē duobus ossibus nō sine mul-
to dolore euulsis, sanatus est. Oblata quoq; ei fuit visio quādā terribilis, cūm fari-
gatus multis precibus & genuū curuationibus obdormiisset, quē futurā eius cedem
significaret. Quamobrēm magis magisq; ille se diuinis mancipauit obsequijs, & ad
tolerādas iniurias omnes animū confirmauit. Porro Angliā Rex moleste ferens
Pontiniaci cum degere, scribit ad Abbatē Cisterciensem, cui Pontiniacenses aequē,
vt alij eiusdem instituti monachi, parebant) si illum patiatur manere vel Pontini-
aci, vel alibi in suo Ordine, se monachos omnes eius ordinis vel instituti, qui sint
in Angliā regno, ad ipsum transmiffurum. Id vbi ex Abbate Cisterciensi relinuit
vir sanctus, Absit, inquit, hæc à me transgressio, vt mea causa patiar tot viros virtu-
tis in hanc calamitatem incidere, & tot monasteria in sempiternas redigi solitudi-
nes. Reddat vobis pater misericordiarum pro officijs charitatis, quæ mihi prestā-
ristis. Deindē scripsit ad Ludouicum Franciæ Regem, qua arte Angliā Rex è Pon-
tiniaco ipsum eiecisset, indicauitq; se iam paratum vti ipsius Regis beneuolentia.
Ille enim Rex iam antè summoperè rogauerat eum, vt apud ipsum maneret, vbi-
cunquē sibi visum esset. Sed id tum recuauit, nē Regi Angliæ molestiam exhibe-
ret, aur illum iniuria affecisse videretur. Vt autem ad Ludouicum Regem hæc pe-
lata sunt, ocyus properauit Pontiniacum, conuocatis fratribus gratias egit, quod
tanto colligendo hospite Franciam honorāssent. Cūm autem Rex illum secum
abduceret, lachrymis eum profecuti sunt monachi, memores quæ mansuetudine
& humilitate inter ipsos, & quasi vnus ex ipsis, vixisset annis duobus.

Eccē Regis
Angliæ inui-
diā, qui non
pariebatur
eum mane-
re Pontini-
aci.

E Pontinia-
co recedit.

Cap. 15.

Perductus est autē ad aliud monasteriū S. Columbæ, propinquū Senonibus, atque
illic officiosissimē exceptus à ministris Regis, qui eō præmissi fuerāt, quatuor illic
annis regijs impensis sustentatus est. Licuisset illi hoc spatio apud Episcopos & Ar-
chiepiscopos demorari, vt etiam oblatum ei fuit, sed ignē diuini amoris, quo totus
iam ardebat, in silentio fouere cupiens, vitabat publicum, omne tēpus, noctis præ-
sertim, sacris impendens meditationibus, orationibus, compunctioni & lachry-
mis, quibus multum abundauit. Sed hanc eius pacem & vidit & inuidit virulentus
satan, rursusq; commouit Regem aduersus eum consilijs impiorū, quibus hæc dif-
cordiam potius adscribendā esse, quàm Regi, & ipse vir sanctus scripsit, & nos cre-
dimus. Conatus est Rex Ludouicū Franciæ Regem abalienare ab eo. Videbat enim
nihil se ei nocere posse, nisi ille consentiret. Instituitur duorum Regum colloqui-
um, tractatur de pace & concordia deinceps seruanda: iuratur vtrinque, neutrum
alterius hostem in suo regno toleraturum. Postea aliud voluit Rex Angliæ cū Lu-
douico Rege habere colloquiū: sed cū non sinerent Ludouici Regis consiliarij
eum illi colloquio adesse, videns Angliæ Rex frustra se niti, scribit Ludouico Regi,
ipsum cōtra pacta conuenta suū & regni sui hostem publicum fouere. Ludouicus
Rex respondet, nullā Archiepiscopi in ijs pactis conuentis habitā mentionem.

Cap. 16.

Vita eius in
exilio digna
centē marty-
rio.

Sed iam viri sancti conuersatio describenda est, qualis ea fuerit in hoc exilio, vt
videat lector, dignam eam fuisse, quæ martyrio consummaretur. Nullus eum
dies dormientem reperit: raro in lecto cubauit, nisi grauis immineret mor-
bus. Primum ei studium, diuinis interesse laudibus, cum summa deuotione &
reuerentia diuina mysteria celebrare. Post absolutas preces communes, intra
cubiculum suum corde contrito & humiliato vacabat gemitibus, orationi & la-
chrymis, seipsum quotidie hostiam viam immolans Deo. Sub prandij horam
egressus, cum pauperibus & familia sumebat cibum. A nullo quidem abstinuit ci-
bo, qui esset propositus, vt vitaret hominum laudes: sed ex omnibus sumpsit par-
cissimē. Surgens à mēsa, non ocio aut fabulis, sed sacra lectiōe pascebat animam,
vel loquebatur de rebus necessarijs, & familiares suos instruebat. Nocte cūm le-
ctus, vt decebat Archiepiscopum, mundis & preciosis instratus esset pannis &
operimentis, putarentque alij eum cubare in illo, in oratorio suo pernoctabat
in precibus. Deindē excitato capellano, quem solum habebat secum in cubiculo,
vbi ipse quiescebat, amouebat cilicium à dorso, cogebatq; inuitum illum flagello
exde-

Duriter ac-
cipit corpus
suum.

SURIU

aber
10
RVIII
5

machinē ad-
hibentur, vt
eū Rex Fran-
ciæ è regno
expellat.

cedere vsq; ad sanguinē, itā vt capellanus corpore nonnunquā de lassaretur. Ad lectum autē reuerso capellano, vnguibus lacerauit corpus suū: deindē tertiā noctis partem, vt sensit ille, qui his interfuit, flectendis genibus & precibus trāsegit: cumq; nimia corporis fatigatio cogeret captare quietē, humi cubans, capiti lapidem apposuit, tantumq; molestia ex veste aspera & copia vermiū persensit, vt somnus tenuissimus affligeret potiūs, quā recrearet. Testis horum & relator fuit venerabilis Robertus Meritonensis, eius capellanus, qui omnia vel ab eo didicit, vel suis oculis vidit, quā neminem prāter illum scire voluit. Is enim prōmiserat ei, se nihil horum dicturum vlli homini, donē ipse superesset. Idem testatus est, sanctum virum ab eo die, quo Episcopus ordinatus est, nullum prātermisissē diem, quo non quinquēs, vel quater, aut certē tēr, die quolibet grauitē flagellaretur.

Inrer hęc autē cū aliquandō post sacrificiū Missę, prostratus corā altari, prā nimio seruore spiritūs supra se raptus, solito vigilantius in preces incumberet, Saluator ei apparēs visione manifestus: Thoma, Thoma, inquit, tuo sanguine illustrabis Ecclesiam meam. At ille: Quisnam es, Domine? Et Christus, Ego, ait, sum frater & Saluator tuus, qui Ecclesiam meam illustrabo sanguine tuo. Et ille: Vtinām, inquit, ita fiat, vt locutus est Dominus meus. Multū verō conabatur Franciæ Rex inter illum & Angliæ Regem pacem conciliare, & hac causā crebra inter Reges habita sunt colloquia. Recitabantur etiā illic mandata summi Pontificis: sed Rex Anglię aliquādū dissimulāter egit: Itaq; sanctus Archiepiscopus scripsit ei hunc in modū:

Desiderio desideravi videre faciē vestram, & loqui vobiscum: multū quidem propter me, sed maximē propter vos. Propter me, vt visā faciē vestra, reduceretis ad memoriā seruitiā, quā, dum essem in obsequio vestro, exhibui vobis deuotē, iuxta animi mei conscientiam: sic me Deus adiuuet in examine supremo, quando omnes stabunt ante tribunal ipsius, recepturi prout gesserint in corpore, siue bonum, siue malū: & commoueremini pietate super me, quem oportet mendicādo viuere inter alienos: licēt ramen Dei gratia cum abundantia vidualia ad sufficientiā habeamus: estq; nobis solatio, quod dicit Apostolus: Omnes qui piē volunt viuere in Christo, persecutionē patientur. & Propheta: Non vidi iustū derelictū, nec semen eius querēs panē. Propter vos, tribus ex causis, quia dominus meus estis, tum quia Rex, tum quia filius meus spiritualis. Eō quod dominus, debeo & offero vobis consiliū meum, quod cunq; debet Episcopus, ad honorē Dei & sanctę Ecclesię, domino. Eō quod Rex, tenetor vobis ad reuerentiā & cōmonitionem. Eō quod filius, officiatione ad castigationem & coercitionem. Corripit enim pater filium, nunc blandis, nunc asperis, vt vel sic, vel sic prouocet eum ad benefaciendum. Nō se debetis, vos Dei gratia esse Regē, primō, quia vos ipsum regere debetis, vitamq; vestrā optimis informare moribus, vt vestro exēplo careri prouocentur ad melius, iuxta illud sapientis, Cōponitur orbis Regis ad exemplū. * Secundō, alios demulcendo, alios puniendo potestatis autoritate, quā ab Ecclesia accepistis, tum sacramento vnctionis, tum gladij officio, quē gestatis ad malefactores Ecclesię conterēdos. Inunguntur enim Reges tribus in locis: in capite, in pectore, in brachijs: quod significat gloriā, scientiā, & fortitudinē. Qui antiquis temporibus iustificationes Dei non obseruabant, sed prāuaricati sunt mandata eius, ijs sublata est gloria, scientia, & fortitudo, & corū generationi, exemplo reprobationis Saulis, Nabuchodonosor, & aliorum quamplurium. Qui post delictum suum humiliauerunt se Domino suo, ijs gratia Dei accessit abundantius & perfectius cum omnibus supradictis, sicut Dauid, Ezechia & alij quampluribus. Christus fundauit Ecclesiam, eiq; comparauit libertatem proprio sanguine suo, sustinendo flagella, sputa, clauos, mortis angustias: nobis relinquens exemplum, vt sequamur vestigia eius. vnde dicit Apostolus: Si compatimur, & conregnabimus: si commorimur, & consergemus.

Ecclesia Dei in duobus consistit ordinibus, in Clero & populo. In Clero sunt Apostoli & Apostolici viri, Episcopi & ceteri rectores Ecclesię, quibus commissā est cura & regimen ipsius Ecclesię, qui tractare habent negocia ecclesiastica, vt totum reducant ad salutē animarum. Vndē & Petro dictū est, & in Petro alijs Ecclesię rectoribus, non Regibus & principibus: Tu es Petrus, & super hanc petrā edificabo Ecclesiam meam, & portę inferi non praualebunt aduersus eam: & tibi dabo clauēs regni cęlorum. In populo sunt Reges, duces & comites, & alie potestates, quę secularia habent tractare negocia, vt totum reducant ad pacē & vnitatem

Nora Lector.

Cap. 17. Christus ei appareret.

Cap. 18. epistola sã et martyris ad regē, in qua nihil mutauimus stylium. 2. Cor. 5.

2. Tim. 3.

1. Sal. 36.

Regis officium.

* Secūdarid

Reges tribus locis inunguntur.

1. Reg. 15.

2. Reg. 12.

4. Reg. 20.

2. Tim. 2.

Math. 16.

S

Ecclesia. Et quia certum est, Reges potestatem suam ab Ecclesia accipere, non ipsam ab illis, sed à Christo: ut salua pace vestra loquar, non habetis Episcopis præcipere, absoluerè aliquè, vel excomunicare, trahere clericos ad secularia iudicia, iudicare de decimis, de ecclesijs, interdicere Episcopis, nè tractent de transgressione fidei, vel iuramenti, & multa, quæ in hunc modum scripta sunt inter consuetudines vestras, quas dicitis auitas. Dominus enim dicit, Leges meas custodite, & iterum per Prophetam: Væ qui condunt leges iniquas, & scribentes scripserunt iniustitias, ut opprimerent pauperem in iudicio, & vim facerent causæ humilium populi mei.

Leuit. 19.
Esa. 10.

Audiat itaque dominus meus consilium fidelis sui, si placet, commotionem Episcopi sui, castigationem patris sui, ut non cum schismaticis aliquam decerere habeat familiaritatem vel communionem. Notum est ferè toti mundo, quam deuotè, quam honorificè Dominum Papam receperitis, quantum Romanam Ecclesiam foveritis & honoraueritis: quantum etiam Dominus Papa & Ecclesia Romana personam vestram dilexerint, & honorauerint, & in quibuscunq; potuerint secundum Deum, vos exaudierint. Nolite ergò domine, si saluam animam vestram desideratis, eidè Ecclesiæ, quod suū est, aliqua ratione subtrahere, seu in aliquo iustitiæ contraire: immò eandem ei in regno vestro permittatis libertatem, quam in alijs habere dignoscitur. Memorq; sitis professionis, quam fecistis, & posuistis scriptam super altare apud Westmonasteriū, de seruandâ Ecclesiæ Dei libertate sua, quando cōsecratus fuistis & inunctus in Regē à prædecessore nostro. Ecclesiâ quoquē Cantuariam, à qua promotionē & consecrationem accepistis, in eum statum restituitis & dignitatem, in quibus fuit temporibus prædecessorum vestrorum. Possessiones etiã ad ipsam pertinentes, ecclesias, villas, & prædia, quæ pro uoluntate vestra distribuitis, res omnes ablata, tã nostras, quam clericorū nostrorū & laicorū, in integrū restituitis. Permittatis etiã nos liberè & in pace redire ad sedē nostram, & nos vobis tanquã charissimo domino & Regi fideliter & deuotè seruire paratissimus in quibuscunq; poterimus, saluo honore Dei & Ecclesiæ Romane, & ordine nostro. Alioquin pro certo sciatis, quia diuinâ seueritatem & ultionem sentietis.

Iustū est, ut
sua liberta-
te in omni-
bus regnis
Ecclesia fru-
atur.

Hac perlectâ Epistola Archiepiscopi, Rex tum quidē nec abnuere, nec annuere voluit, sed in diē tertium distulit responsum. Tandem in vnū conuenientibus Rege & Archiepiscopo, per summū Pontificem & Franciæ Regē pax, vt quidem videbatur, cōciliata est: promisitq; Rex se restitutum ablata omnia, & quæ Archiepiscopatū esse probaretur: ipsi quoq; Archiepiscopo & suis omnibus potestatem fecit in regnū reuertendi. Cur aut non statim redierit vir sanctus in Angliam, ipse Pontifici maximo scripsit post reditum suum: quæ quidē literæ extant, sed propter temporis angustiam eas quoq; coacti sumus omittere. Queritur in ijs inter alia, Regē Angliæ à pactis conuentis resiliisse, quod tamen non tã illi imputandū sentit, quibusdã Episcopis, quos totius discordiæ incētores vocat: quorū machinis effectū dicit, vt Rex omnes ipsius & suorū redditus post pacem in ferijs S. Mariæ Magdalene factam, vsq; ad S. Martini festū detinuerit, & tum demum domos vacuas & horrea demolita ipsi reddidit: plures etiam Ecclesiæ Cantuariensis possessiones, vt promiserat, minimè restituerit. Multa quoquē alia commemorat insolenter admissa, cum esset Angliã ingressurus, à quibusdã Episcopis: & nisi decanus Sarisburiensis impediisset, quosdã vim ipsi & socijs adferre voluisse. Populū aut dicit ipsius reditu letatū fuisse, seq; in sua Ecclesia à clero & populo cū magna deuotione exceptū.

Cap. 19.

Inter S. Thomā & Regē pax conciliatur.

Et hæc quidem, multa quæ alia ijs literis continentur, è quibus satis constat, non sine periculo eum in Angliam reuertisse septimo anno exilij sui. Et ille sanè tanto feruentius ad futuram properabat vitā, quanto certius cognouit, nihil in hac præsentipræter tentationes & pericula sibi superesse. Atq; etiamsi fortassis pax arrisisset, ad eò tamen graue iam pridem sibi ipsi bellum indixerat, vt inter mundi delicias posito, asperioris eremi molestia, vel potiùs martyrium non deesset. Valde autem ei in quadam ad Regis filium suscepta legatione molestus fuit suus Archidiaconus, cui præ cæteris fidere debuisset. Quidam etiam inimici iustitiæ calumniabantur eum leonina feritate reuersum in regnum, vt Regis propositū & instituta dissolueret, cum ex fine satis patuerit, agnina lenitate præditum, ceruicem obiectisse percussori. At vir magnanimus ad futurum certamen se præparans, instabat orationi, sacrae lectioni & prædicationi, largissimisque præstandis elemosynis. Porro ob quædam Ecclesiæ negocia Regis filium paulò ante Christi natali adire

Cap. 20.

Redit in Angliam.

adire

SURIU

q. ber
10. ber
RVIII
5

edire volens, Londinum profectus est. Necdum autem urbem ingresso denuncia-
tur Regis nomine, ne ultra procedat, nec vllas Regis vel vrbes vel villas ingredi
ausus sit. Obstupescenti viro Dei ad tam insperatum Regis mandatum, dictum est,
illam rupisse pacis foedera, qua cum Rege pepigisset: iubere Regem, vt ad sedem
suam redeat, & iniuncto officio diligenter incumbat. Animaduertit vir sanctus,
quorsum haec spectarent, tantoque ad omnem Dei exequendam voluntatem fa-
ctus est alacrior, tum caelestium amore inflammatus redierit, testem tenemus
tuum fidei feruore, tum caelestium amore inflammatus redierit, testem tenemus
gratiam curationum, qua per illud iter calitatis exhibitae sunt, postquam martyr ad
superos migravit.

Reuertens
persecutio
sancti viro.

Reuertens domum, cum summa animi deuotione ac puritate celebrauit Christi
natale, atque eo ipso die post concionem terribili sententia perculit vnum ex regis
ministris propter facinus quoddam, & caesos ministros suos: itemque, Randolphum ho-
minem sceleratum, totius maliciae inceptor. Tandem adiecit: A Iesu Christo maledi-
cti sunt, & a coetu sanctorum deleatur eorum memoria, quicumque inter me & domi-
num meum Regem, odium & discordias seminabunt. Abierunt tum quidam magni
virii ad Regem, & sanctum martyrem apud eum detulerunt, ita vt Rex grauissimam com-
motus, iteratis vocibus ita dixisse feratur: Inertes ac miseros homines enutriui &
ereui in regno meo, qui nec fide seruant domino suo, quae a plebeo quodam clerico
tam probrose paritur illudi. Aderant ibi nobiles quatuor, genere conspicui, & de
familia Regis. In haec verba ex ore Regis rapientes, secus ea, quam Rex vellent, inter-
pretati sunt: moxque in necem sancti viri conspirarunt: nescienteque Rege, mare celer-
rimè traiecerunt, Rege, vbi id coeperit, suspicante mali quippiam illos moliri, mitten-
teque nuncios, qui eos reuocarēt: sed illi iam longius antecesserāt, quam vt possent
reuocari. Inuito quidem Rege casum ab illis fuisse Archiepiscopum, vel inde satis li-
quet, quod vbi comperit crudelissimum facinus, incredibili dolore & horrore cor-
reptus fuit. Voluerat ille vel in carcerem eum coijcere, aut alio modo coercere, vt a
sententia illud deduceret. Sed illi homines nefarii postquam in Angliam venerunt, ad-
iunctis sibi quibusdam ministris Regis, quos Archiepiscopus excommunicarat, & mili-
tium satellitumque, coacta manu, mentiebantur se iussos a Rege, tollere e medio Ar-
chiepiscopum. Itaque die illo, qui sanctorum Innocentium festum sequitur, absoluto
iam prandio, sese colligunt aduersus virum pium & innocentem, qui iam in interiorē
domum secesserat cum domesticis, de negocijs tractaturus. Soli autem quatuor cum
vno satellite ingressi sunt, itumque illis obuiam est honorifice, tanquam dome-
sticis Regis. Illi iubent dici Archiepiscopo, velle se cum ipso Regis nomine collo-
qui. Annuuit vir sanctus, vt introducatur. Introducti diu sedent taciti, & neque salu-
tant, neque appellant Archiepiscopum. Tacet etiam ipse aliquandiu: postea salutat
pacifice. Illi pro salutatione reddunt maledicta, adeoque in necem eius ferebantur
precipites, vt nisi ostiarius clericos, quos vir sanctus exire iusserat, reuocasset, haec
quadam, qua illic stabat, illum confodere voluerint, vti postea ipsi confessi sunt.

Rex com-
tus ea dicit;
quae necem
sancto viro
attulerunt.

Quatuor re-
gis aulici
Cantuariam
veniunt ad
occidendum
Archiepisco-
pum.

Intra autem reuersis clericis, qui primarius erat in his quatuor viris, ita ait: Rex
controversijs omnibus consopitis, te ad tuam sedem remisit: tu maleficijs benefi-
cia compensans, eos, quorum opera filius Regis coronatus est, a suo ministerio sus-
pendisti, ministros Regis anathemate percussisti: vt satis appareat, te filio Regis,
modo possis, coronam auferre constitui. De his vtrum coram Rege purgare te ve-
lis, edicito. Ea enim causa nos huc missi sumus. Respondit vir sanctus: Testis est
Deus, nunquam me filio Regis coronam eripere voluisse, cui ego mallem tres ali-
as adiungere cum regnis amplissimis, modo id recte atque ordine fieri possit. Neque
vero ego suspendi a ministerio Episcopos, sed dominus Papa id fecit: nec me de-
cet absolueri, vt vos vultis, quos ille ligauit. Tum illi: Iubet, inquit, Rex, vt cum
omnibus tuis e regno excedas. Contra Archiepiscopus: Sed me deinceps, ait, Deo
propitio, nemo inter Ecclesiam meam & mare conspiciet. Non veni vt fugerem: hic
me reperiet, si quis quaesierit. Illis obijcentibus, quod animi furore percitus, mini-
stros Regis ex ecclesia turpiter eiecisset, vir sanctus cum multo spiritus feruore il-
lis respondit: Quisquis ausus fuerit sanctae Romanae sedis instituta, vel Ecclesiae Chri-
sti iura violare, nec vltra satisfecerit, non parcam, nec differam ecclesiastica censu-
ra coercere peccantem. Haec illi viri Dei constantia percussi, propius accedunt, di-
cuntque ei: In capitis tui periculum haec prolocutus es. At vir sanctus: Non me, in-
quit,

Cap. 21.

Mentitur
turpiter, in
praesentia
eius.

S

Præliatura
se dicit, non
armis, sed
patientia ad-
uersus per-
cussores su-
os.
Cap. 23.

quit, terrent minæ vestræ: nec gladij vestri promptiores sunt ad feriendum, quam ego ad martyrium obediendum. Alium quarite, qui vos fugiat: me collato pede pro Domino meo præliaturum comperietis. Illis cum clamore & contumelijs excubiis, vir Dei suos consolabatur, & vt nobis visum est, qui præsentem adsumus, ita sedebat imperterritus, ac si ad nuptias inuitatus esset ab illis.

Mox reuertitur illi loricati, accinctiq; gladijs, & securibus armati. Fores autem clausæ erant, nec pulsantibus aperiiebatur. Tum illi occultiore via per pomarium ad sepem ligneam diuertunt, ferroq; & magna vi sibi aditum parant. Eo horribili strepitu ministri & clerici penè omnes territi fugerunt. Hortantibus illis, qui remanserant, vt vir sanctus in ecclesiâ se conferret, planè recusauit. Non enim tali casu fugiendum erat, sed dandum potius subditis exemplum, vt mallet quisque ferri gladio, quam videre legis diuinæ contemptum, & sacrorum canonum euersionem. Instabat verò monachi, aciebant indecorum esse, à vespertinis laudibus, quæ tum celebrabantur, ipsum abesse. Ille verò non cessit, veritus se priuatum iri optata martyrij corona, si in templum esset ingressus, cuius reuerentia arceri possent à tanto scelere parricidæ illi.

Predicit mar-
tyrij suum.

Sanè postquam ab exilio reuersus fuit, sic dixisse fertur, tanquam certus iam se per martyrium hinc emigraturum: Habetis hic dilectum Deo ac verè martyrem Elphegum: alium quoque vobis sine mora diuina miseratio prouidebit. Monachi autem cum eum permouere non possent, valde inuitum absporrant in ecclesiam: quam cum ingressi essent, quatuor illi nobiles cursu rapidissimum secuti sunt cum Hugone subdiacono deploratæ nequitie, quem malum clericum appellabant. Volentes autem monachi obserare fores ecclesiæ, prohibiti sunt à sancto viro, qui tum præclare dicebat: Nos patienti potius, quam pugnando, ex hoste triumphabimus: neque eò

Intrat sce-
lerati eccle-
siam vt illi
occidant.

huc venimus, vt repugnemus, sed vt patiamur. Adsumt mox sacrilegi carnifices, exclamantq; furibundi: Vbi est Thomas Beketh, Regis & regni proditor: Eo respondente, maiori contentione vociferantur: Vbi est Archiepiscopus: Tum ille planè intrepidus & imperterritus, Ecce adsum, inquit, non proditor regni, sed sacerdos. Paratus sum pro illo mori, qui me redemit sanguine suo. Absit, vt propter enes vestros aut fugiam, aut à iustitia recedam. At illi, Absolue, inquit, quos excommunicasti & suspèdisti à suo officio. Nulla, ait vir sanctus, ab illis exhibita est satisfactio, itaque non absoluaui. Rursus illi: Nunc igitur morieris, & recipies pro meritis. Ego verò, ait sanctus martyr, pro Domino meo mori paratus sum, vt Ecclesiæ meo sanguine pacem & libertatem assequatur. Præcipio autem ex parte omnipotentis Dei, ne quenquam ex meis lædatis. Mox illi, factò impetu, in eum irruunt, conanturque extra fores extrahere, illic eum aut iugulaturi, aut vincitum absporraturi, vt postea confessi sunt. Sed cum difficilè posset loco moueri, & vnus ex eis acrius insistente m à se remouisset, is terribili incensus furore, enssem contra eius verticem vibrauit.

Offert cer-
uicè percuf-
foribus.

Tum verò pius & sanctus vir cernens adesse horam, qua promissam perciperet martyrij coronam, ceruicem instar orantis inclinauit, iunctisq; & sursum erectis manibus, Deo & S. Mariæ, beatoq; martyri Dionysio suam & Ecclesiæ causam comendauit. Vix ea prolocutum, nefandus vir, metuens ne populus eum eriperet ex manibus ipsorum, coronam capitis eius, vulnere capiti inflicto, tanta vi amputauit, vt pariter secaret & præcideret brachium isthac referentis, qui solus, cunctis & monarchis & clericis præ metu fugientibus, sancto martyri constanter adhaesit, & inter vlnas eum continuuit, donec altera earum amputata est. Additus inde est alteri cū in sacrum corpus eius, & ille mansit immotus, nihil se commouens. Tertio percussus, genua flexit, dicens submissa voce, Pro nomine Iesu & Ecclesiæ defensione mori paratus sum. Tum verò tertius ex illis sacrilegis percussoribus, ita procumbenti graue inflixit vulnus, vt cum sanguine pariter è capite cerebrum in eius faciem deflueret. Quartus interim abigebat superuenientes, vt ceteri possent in ea horrenda cæde liberius versari. Quinto loco accessit is, quem antè diximus, Hugo subdiaconus execrabilis, & posito pede in collum sanctissimi martyris, quod sine horrore dici non potest, cerebrum cum sanguine per pavementum sparit, atque ad illos quatuor: Abeamus hinc: iste posthac non resurget.

Tertio ictu
fiditur mar-
tyris cere-
brum.

In his omnibus incredibilem licebat sancti martyris videre constantiam, vt qui neque manum, neque vestem opponeret percussoribus illis, nec vllam vel verbum, vel clamorem ederet, immò ne gemitum quidem, aut aliquam doloris significationem exprimeret: sed caput gladijs oblatum teneret immotum, donec cerebro cum sangui-

Cap. 24.

ne

SURIU

aber
Molher

RVIII

5

ne erumpente, tanquam oraturus, corpus in terram, spiritum in sinum Abrahe deposuit. Cæsus est vir pius à cruentissimis illis carnificibus tempore sacro & loco sacro, in ipsa domo Dei, quarto Calendas Ianuarij anno Christi millesimo ceterimo septuagesimo. Cæde perpetrata, infelices illi, & ceteris homicidis immaniores, gloriabundi per aedes & officinas Archiepiscopi discurrunt, aurum, argentum, vestes, vasa preciosa, libros & Ecclesie chartas atque priuilegia, permultaque alia diripiunt. Indè in eius clericos, clientes & parentes suam exercet tyrannidem publica potestas, diuersisq; affectos contumelijs, priuat facultatibus, ita vt miseri & mendici per ignotas prouincias dispersi sint. Nemo verò satis explicare queat, quantus meror ciuitatē occuparit, postquam audita est beati viri cædes. Magno sanè omnibus horrore fuit tam crudele facinus in ecclesia designatum. Celauerat vir sanctus magno studio, quoad vixit, sanctitatem suam: sed eam non passus est diutiùs latere omnipotens Deus: sed post fusum sanguinem multis eam miraculis declarauit: verum ea initio occultabantur, tanquam non habitura fidem: donè ijs multiplicatis celsis aduersariorum impietas, & obstructum est os loquentium iniqua.

Postero die martyrjs corpus mundissimum quidam loturi, ad nudam carnem inueniunt ciliciū ad eò pediculis refertū, vt martyrjum, quod pridè vir sanctus percellus erat, isto tolerabilius videretur. Porrigebatur autem illud ciliciū vsque ad genua, eo que ad modum stricte femur cinctum erat. Ea res cōspecta, largos ex præsentium oculis lachrymarum imbres expressit. Apparebat enim tunc rigor pœnitentiæ, & vitæ asperitas atque sanctitas, quæ antea vix paucissimis familiaribus cognita fuerat. Conditum indè est veneradum corpus in crypta ad modum honorifice & reuerenter. Tanta verò secuta sunt miracula, vt si singulatim scriberentur, infirmi vix sint credituri. Toto verò anno, demptis diebus dccē, in eius ecclesia conueniunt laudes diuinæ & Missarum solennia. Subitò autem & præter omnium expectationem, Deo vlciscente fusum sanguinem martyrjs sui, pax regni perturbata est, excitata sunt seditiones, & bellum extitit intestinum. Filius incurrit in patrem, & pater in filium, regnumque in seipsum diuisum, celerem desolationem minabatur. Nortmannia hostili gladio ferienda tradita est. Anglia contremuit & commota est à facie cladis imminenti. Obsidebant eam hostes vndique, & intus vastabant exitiales seditiones, alijs patrem, alijs filium causam iustiorum fouere asserebant. Sed tandem sancti martyrjs meritis pax reddita est, & eius aduersarij propensiori studio illum venerati sunt defunctum, quam viuentem fuerant persecuti.

Denique Rex ipse, cum per visionem significatum esset, nulla alia via speradam esse pacem, nisi conciliato martyre, corde contrito & humiliato ad monumētum beati martyrjs, veniam petiturus, properauit: cumque Cantuariam venisset, ab eodem Dunstanni vsque ad summum templum, in quo S. Thomas cōditus est, nudis pedibus & communi veste lachrymabundus ingrediebatur, non viarum asperitate, non pedum tenacitate retardatus. Vbi ad ecclesie fores venit, prōcidit & adorat: porrò ingressus, locum illum, in quo vir beatus occisus est, lachrymis infudit: deinde dicta confessione corā Episcopis, cū multo tremore ac reuerentia accessit ad loculum martyrjs: atque illic toto prostratus corpore, quos gemitus, quæ suspiria ediderit, quos lachrymarum profuderit imbres, dici satis nō potest. Postea cum palam reum se proclamasset, veniamque precatus esset, quod sanctum virum tam pertinaciter esset persecutus, non tamen occidi voluisset: restituit in integrum Ecclesie Cantuariensis iura & dignitates, quæ antea habuisset, addiditque è suo triginta librarum redditus, vt sanctum martyrjem posset habere propitium. Deinde exteriori veste se nudans, scapulas & caput in tumuli fenestram magna humilitate submisit, ita vt omnes eo spectaculo ad lachrymas permouerentur: primoque ab Episcopis quinquies cæsus est: deinde à monachis amplius octoginta, ternos accipit ictus, atque ita solenniter absolutus est. Post hæc nuda humo residens, nudis pedibus, vt venerat, atque icinius totam noctem in precibus exegit. Denique ita se tunc gessit, vt non facile in historijs reperire liceat, quenquam è Christianis principibus humilius atque deuotius hoc Rege egisse pœnitentiam. Vt verò satis constet, sancti Thomæ martyrjs meritis ab illo regno diuinæ seueritatis animaduersionem amotam, eodem die, quo Rex venit Cantuariam, pro suis in martyrjem peccatis satisfactus, Comes Flandriæ, qui cum immenso exercitu in Angliam traicere statuerat, mutata illic sententia, recessit. Altero die Rex Scotia Angliam vacare statuerat, mutata illic sententia, recessit.

Fffff statu.

Res eius diripiuntur.

Similiter parentum & Cleri.

Cap. 25.

Vide de cilio eius &c.

Extant aliquot libri de miraculis sancti viri, sed manu scripti.

Deus castigat Anglos ob eadem Archiepiscopi.

Cap. 26.

Obserua singularē regis pœnitentiā.

Rex omnia iura & dignitates ecclesie restituit Cantuarien.

S

staturus, in acie comprehensus est: & breui omnes conticuere hostes, & pacem regni perturbantes, humiliati sunt, redijtque tranquillitas: Præstante Domino nostro Iesu Christo: Qui cum patre & spiritu sancto uiuit & regnat in secula seculorum, Amen.

EPISTOLA LVDOVICI REGIS FRANCORVM AD ALEXANDRVM PONTIFICEM.

Norēt hęc hostes Romanæ Ecclesiæ.

Domino suo & patri sanctissimo Alexandro, Dei gratia summo Pontifici, Ludouicus Francorum Rex salutem & debitam reuerentiam. Ab humana pietatis lege recedit filius, qui matrem deturpat: neque creatoris beneficij reminiscitur, qui de sanctæ Sedi Apostolicæ illata turpitudine non contristatur. Verum specialius est condolendum, & nouitatem doloris excitat inaudita nouitas crudelitatis: quoniam in sanctum Dei insurgens malignitas, in pupillum Christi gladiū infixit, & lucernā Cantuariensis Ecclesiæ non tam crudeliter, quàm turpiter iugulauit. Excitetur ergo exquisitę genus iustitię: dondetur gladius Petri in ultionem Cantuariensis martyris: quia sanguis eius clamor pro vniuersali Ecclesia, non tam sibi, quàm vniuersæ Ecclesiæ conquerens de vindicta. Ecce ad tumulum agonista, vt relatum est nobis, reuelatur diuina in miraculis gloria: & diuinitas demonstratur, vbi humatus requiescit, pro cuius nomine certauit. Latore vero præsentium patre orbat, pietati vestra seriem indicabunt: & testimonio veritatis aurem mitissimam adhibete, & tam de isto negotio, quàm de alijs, tanquàm nobis credite. Valere.

VITA S. EBRVLPHI CONFESSORIS, A QVODAM EIVS DISCIPVLO, AVT AMICO FAMILIARI conscripta, sed per F. Laur. Surium mutato stylo, absque historie detrimento, redacta in compendium.

Decēb. 19. Cap. 1. S. Ebrulphi humilitas.

EBRVLPHVS vir nobilis, parentes habuit illustres. Nutritus est autē in aula Regis Franciæ, tantamque pre se tulit modestiam & humilitatem, vt in palatio magnum obtineret locū, quæ ead modum ipse nobis exhortationis causa dicere consuevit. Cum autem esset opulentus, & literis benè eruditus, atque sapientię studiosus, diuino in ipso crescente seruire, libros scripturæ diuinæ cepit euoluere, vt sciret sanctorum patrum res gestas, atque indè disceret, qua ratione posset ipse quoque placere Deo. Vbi autem in sancto Euangelio legit ea verba Saluatoris, Qui vult venire post me, abneget semetipsum, & tollat crucem suam, & sequatur me. itemque illa, Qui reliquerit domum, vel fratres, aut sorores, aut patrem, aut matrem, aut filios, aut agros propter nomen meum, centuplum accipiet, & vitam æternam possidebit: ille animo compunctus, relictis omnibus, pauperibus ea elargitus est. Vxorem autem suam Christi ancillis commendauit, vt eam celestibus imbueret disciplinis. Nec videri contentus reliquisse patriam charosque parentes, & facultates omnes, etiam barba & capite raso, cum tribus religiosis viris celerrimè ad eremum properauit, & inter opaca nemorum, loco, quem * Oximensem vocant, latitauit. Et quidam Angelo duce, reppererunt fontes egregios, quæ eis causa fuit Deo vberes gratias agendi, qui nunquàm spernit sperantes in se.

Luc. 9. Matth. 19.

Omnia sua dat egenis;

* Oximensem

Cap. 2. In eremo degit cum paucis.

Cœperunt autem ex virgultis construere sepem, & intra illam tugurium, in quo commorarentur. Erat verò locus procū ab hominum habitatione separatus: cumque ad eos venisset vir quidam, miratus est conatum eorum, quod sciret: Suetos crebras illic facere irruptiones, & prædas agere: tum quoque locum esse incultum, sed nec opportunum cultura. Quod cum eis obijceret, illi responderunt: Nos huc, mi frater, accessimus, vt ploremus peccata nostra, fretique auxilio Domini nostri Iesu Christi, non timemus incursum hominum. Tu verò, si sapias, respice iam, & ad meliorem frugem te recipe. Tum ille compunctus corde, domū abiit, & mandè reuertens, tres eis panes subcinericeos attulit, & fauum mellis: iunctusque illis, monachus effectus est. Sed cum latere non posset gratia Dei, per illos operans, qui-

SURIUM

q. ber
Mober
RVIII
5

quidam ad eos crebrò veniebant, resque necessarias apportabant, atque illorum sermonibus piè instituti, domum redibant. Permulti autem facti sunt perfectissimi monachi.

Accidit interim, vt pane deficiente, pauper quidam eleemosynam pereret. Iu-
benti beato Ebrulpho, vt ei daretur eleemosyna, minister respondit: Non habeo,
parer, nisi dimidium panem. At ille: Nihil hæsites, fili: sed memineris prophetica
illius sententia, Beatus, qui intelligit super egenum & pauperem: in die mala libe-
rabit eum Dominus. Datus est igitur panis pauperi, nec diù post adest quidam præ-
toribus cum iumento, pane, vino & caseo onusto. Atque ab illo die nihil defuit
eis, quod esset necessarium. Porrò duo sæui latrones alterius prouincia eò aduen-
tantes, porcos furari nitebantur: sed interim dum per eremum cursitant, eos in-
quirentes, iam defessi, audiunt signo dato euocari monachos ad laudes Domino
promendas. Itaque tremefacti, relictis porcis, ocyùs se conferunt ad virum Dei,
confitenturque crimen suum: factique sunt egregij monachi. Postquam autem
longe lateque peruagari cepit fama sanctitatis Ebrulphi & monachorum eius, &
quanto studio colerètur Deum, homines locupletes & religiosi aliarum regionum,
illorum exemplis compuncti petierunt à venerabili patre Ebrulpho, vt ipsorum
impensis monasteria exadificaret. Ille non impiger, sed cupiens augere talenta à
Domino ipsi tradita, quindecim monasteria virosum & feminarum condidit.
Deinde ad monasterium suum reuersus, cum permultis monachis in Dei seruitio
permanit immobilis. Domicilium autem eius nihil à pastorum tugurio differre
videbatur. Per eius circuitum debebant monachi à dextris & sinistris, ita vt vtrin-
que essent cellula mille quingente: quas ille crebrò inuisere solebat, mulo vel as-
ino subuectus.

Cumque annos viginti & vnum illic habitassent, saua pestis locum inuasit. Tum
verò sanctus vir nequaquam, vt solent mercenarij, fugit, sed fratrum animos con-
firmabat, hortabaturque eos, vt pararent se venienti iudici, qui redditurus est vni-
cuique iuxta opera sua. Videte, inquit, nè sponsum reuertens à nuptijs, inueniat vos
dormientes, sed vigilantes in operibus bonis. Cumque grassaretur pestis, vnus ex
fratribus sublatu sine communionem dicebatur autem Aufbertus. Vbi autem
eum obijisse didicit B. Ebrulphus, sciscitabatur num Eucharistiam percepisset. Mi-
nistro eius id negante, infremuit spiritu, oransque & lachrymans venit ad lectum
eius, aitque ad defunctum: Eheu frater, cur abijsti sine communionem? Ille rãquam
à somno expergefactus, paululum apertis oculis, Tu es, inquit, domine? Vir Dei re-
spondit: Ego sum: sed dic mihi, vbi interim fueris, & quid videris. Et ille: Reuo-
casti me, inquit, à labore itineris, quo me cruciabat aduersarius. Et vir sanctus, Vis-
it, Eucharistiam accipere? Respondit: Volo. Cumque corpus & sanguinem Do-
mini accepisset, rursus pacis somno obdormiuit. Alius quidam ex famulis, sacro
natiuitatis Domini nostri Iesu Christi die, vita functus, à sanctissimo patre iussus est
ad cœmeterium sepeliendus deferri: qui cum expletis Missarum solennijs feretro
exportaretur, rediuiuus apparuit: apertisque oculis petiuit reduci ad suum mo-
nasterium. Credo, inquit, virtute natiuitatis Iesu Christi ac interuenientibus pa-
tris nostri Ebrulphi meritis, vitæ spatium mihi prolongatum esse. Qui à patre per-
humaniter exceptus, & pristinae vocacioni restitutus, permultos ibidem superuixit
annos. Migrarunt tunc ad Dominum septuaginta & octo fratres: ex familia ve-
rò innumeri: sed Domino miserante, pestis sopita est. Non cessauit autem beatus
Ebrulphus pro animabus illis Dominum nocte ac die deprecari.

Solebat vir sanctus, post collectas fratrum in lecto quieturus, clam accire mini-
strum suum, qui ei legeret quippiã. Summo enim studio tenebatur intelligedi scri-
pturas vtriusque Testamenti, vt in eum quoque quadraret illud propheticum, In
lege Domini meditabitur die ac nocte. Prolixas quotidie Domino preces offere-
bat, spem suam in illo defigens. Cum sacerdotibus quoque oblationes suas quoti-
die Domino offerre studebat: porrò Dominicis diebus sacerdotes coram illo tria
faciebant sacrificia. Erat ei vultus præclarus, canitie fuit venerabilis, charitate ple-
nus, fortis in vigilijs, in abstinentia iucundus & hilaris, in rebus duris patiens, erga
peccantes humanus & misericors, corpore castus, sobrius & humilis. Annis singu-
lis ter caput tondebat: nunquam reddidit malum pro malo: prospera & aduersa
æquo ferbat animo. Si quod ei illatū esset damnū, semper illud erat in ore, Domi-
nus

Multi apud
eum sunt
sanctissimi
monachi.

Cap. 3.

Pfal. 40.

xv. mona-
steria ex-
ruit.

Cap. 4.

Rom. 2.

Vide re ad-
mirandam,
defunctus
reuiuiscit.

Item alius.

Cap. 5.

Pfal. 1.

Virtutes
eius.

Iob 1.

nus dedit, Dominus abstulit, sit nomen Domini benedictum in secula. Cum accederent eum, qui inter se discordes essent, optimis sermonibus ita eos demulcebat, ut concordes recederent. Omnes ad ipsum venientes, nobiles, ignobiles, pauperes & peregrinos iucundo vultu & cum gratiarum actione excipiebat, nec facile sine aliquo quantum exiguo munusculo à se dimittebat. Multi homines singulares febre correpti, petebat à ministro eius funiculos, quibus vir beatus se cingere solebat, ut quippiam ex vestimentis eius: & quotquot cum fide accipiebant, sanabatur. Quadam religiosa femina morbo affecta, per nuncios petijt fimbrias vestimenti eius. Ijs accipris, cum multis venit ad eum in eolumis.

Nota vim etiam villi rerum, quibus ipse esset usus.

Cap. 6.

Bis in anno pendebat ex voto tributum Domino Deo, puta in Christi natiuitate, & tertio die ante Pascha: quibus diebus centum argenti solidos dabat pauperibus: quod tamen etiam alias pro viribus faciebat. Pauperculus quidam ex alia regione, morbo valde confectus, venit ad eum elemosinam petiturus. Illum vir Dei conspiciens, Et quomodo, inquit, frater, tantum potuisti explicare iter exhausto corpore? Illo dicente, se inopia compulsus id fecisse, ait vir Dei: Praestat hic manere, quam alicubi canibus lacerandum offerri. Mansit igitur, & brevi proficiens, coepit hortum colere: deinde verus factus est monachus. Alius quidam rebus pauper, sed corpore in eolumis, contractum se simulauit, ut plus ceteris acciperet à viro Dei. Vbi autem accepit aliquid ab eo, mox febre percussus, intra paucos dies expirauit.

Punitur diuinitis homo simulator.

Cap. 7.

Cum iam vir sanctus octogesimum aetatis annum excessisset, sicut ab ipso didicimus, cupiebat dissolui, & esse cum Christo. dicebat enim infidelem esse seruum, qui nolit venire in conspectum Domini sui. Incidit autem in morbum grauem, sed corroborante eum spiritu sancto, non sensit dolorem, sed iacebat afflictus. Nec vero quicquam esculentum aut poculentum sumere potuit, praeter aquam sola. Paulo post venerunt ad eum quidam viri spectabiles, vinum secum afferentes, unde parum hausit, atque ita sine cibo vixit dies quadraginta septem, nisi quod Christi corpus & sanguinem percipiebat. Et nihilominus tanquam bene satur non cessabat predicare fratribus verbum Dei. Rogantibus eum fratribus, ut parum cibi caperet, ille respondit: Quaso, fratres, ne huius rei mentio sit: mihi enim fastidium parit. Ut autem liceat mihi paululum quiescere, foras egredimini. Deinde vertens se ad parietem, Dominum deprecabatur, mente ad caelestia subleuata. Quas autem preces solebat sanus fundere, eas volebat ab alijs coram se persolui. Dicentibus vero fratribus, Cur nos, pater, in alienas tradis manus? aut quid nos, te decedente, facturi sumus? ille respondit sententia memorabili: Maneat inter vos animorum coniunctio & charitas, nec quisquam vos diripere poterit. Sit in vobis spiritalis dilectio, & quod promisistis Deo, id implere studeatis. Precum vestrarum pensum lubentes persoluite, castitatem se detemini, iracundiam fugite, inuicem vos ad bonum cohortemini, hospites & peregrinos benigno animo excipite propter eum, qui dicturus est, Hospes sui, & collegistis me.

Sola Eucharistia sustentatur vir sanctus.

Hortatur fratres, ut maneant in charitate

Matth. 25.

Cap. 8.

Moritur, & iterum reuiuiscit.

Cumque appropinquaret migrationis eius tempus, die quintodecimo ante Christi natalem, hora diei tertia, anima eius excessit à corpore. Orantibus autem fratribus pro anima eius cum lachrymis, paulo post reuiuiscit. quod quidem illo die ter ita accidit. Deinde diebus octodecim superuiuens, in pauperes multa contulit, itemque in monasteria, pro cuiusque ratione & conditione. Porro quarto Calendas Ianuarij temporibus Rodoberti Episcopi * Sagienfis, anno duodecimo Childerberti Regis, fratribus valedicens, alacri & angelico vultu, Abrahæ sinu receptus, migravit ad Dominum, conditusque honorifice est in ecclesia beati Petri Apostolorum principis, quam ipse extruxerat. Contigit tum miraculum minime reticendum. Diaconus quidam, qui viro sancto charus fuerat ob vitæ sanctimoniam & virtutes, cum multis lachrymis dixit: Cur me, pater, deseruisti? Cur mihi non licuit prius sepeliri, quam tu exires à corpore? Eadem vero nocte, cum esset posttridie sepeliendus beatus Ebrulphus, meritis illius Domino spiritum ille tradidit, & sunt

Migrat ad Christum & sepelitur.

Miracula.

ambo pariter ad sepulcrum deportati. Magna deinde per seruum suum Ebrulphum Dominus miracula effecit in laudem & gloriam nominis sui: qui viuunt & regnat per infinita secula, Amen.

SURIU

q. ber
10. ber
RVIII
5

MAR.